శ్రీరస్తు-

సురతాని కోదండపతి కవివర ప్రణీతంబైన-

శృంగార రసమంజరి ఆంధ్రము-

ఇది-

కో- రాజపురోహితం- వేంకటసుబ్బశాస్త్రులవారిచేతను-

వావిళ్ల- రామస్వామిశాస్త్రులవారిచేతను-

సవరించఁబడి-

ఆదిసరస్వతీనిలయముద్రాక్షరశాలయందు

వేదం సుబ్బయ్యగారిచేత-

ముద్రింపంబడియె-

చెన్నపట్టణము-

౧౮౭౫ సం॥

శ్రీరస్తు

శృంగారరసమంజరి - ప్రథమగుచ్ఛము.

శా॥ శ్రీరంగేశభుజాంతరాసితమణీసింహాసనాధ్యక్షయై।
స్మేరోల్లాసకటాక్షవైఖరిజయశ్రీచింతితాభీష్టముల్ । సారప్రౌఢి
నాసంగిమద్గృహమునన్ సానందయైయున్నమా। శ్రీరంగేశ్వరరం
గనాయికమముం జేపట్టు నెల్లప్పుడున్॥ ౧

క॥ శ్రీరంగనాయికానవ । నీరజసమపాదయుగము నే
బూజింతున్ । శ్రీరంజిలురసమంజరి। సూరిస్తుతపారిజాతసుమమం
జరిగన్॥ ౨

వ॥ అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నాయొనర్పంబూనిన శృం
గారరసమంజరియనులక్షణగ్రంథంబునందు శృంగారరసాధారలగు
టుండొలుతనాయి కలనుదహరించెదనందు నాయికలు స్వీయయుఁ బ
రకీయయు సామాన్యయుననఁ ద్రివిధలగుదురందు స్వీయయనునది ప
రిణీతయై పతియందు మాత్రము ప్రీతిగలపతివ్రత- పరిణీతయై పరపురు
షునిఁ గోరునది పరకీయ - ద్రవ్యాపేక్షచే సర్వజనసాధారణయగునది
సామాన్యయనం బరగు నీత్రివిధనాయికలయందు పతిశుశ్రూషయు శీల
సంగక్షణము నార్జవంబు క్షమయు నీనాల్గు గుణంబులు స్వభావము
గాగలయది స్వీయయగునట॥ స్వీయ॥ ౩

చ॥ అలరుచపాంగసీమల నెయక్షిగతాగతకౌతుకక్రియల్ ।
మొలకమెఱుంగులేనగవు మోవినినిగ్గులుగుల్క నందమై । వెలయు
ష్మృదూక్తిప్రాణవిభునీనులకే నెనరైనవిందగుం। గులజకుఁ జిత్తమగ్న
మగుఁ గోపము కానొకవేళఁ దోచినన్॥ ౪

వ ॥ అట్టిస్వీయము గ్ధయు మధ్యయు ప్రౌఢయు ననంద్రివిధయగు నందంకురిత యౌవనముగ్ధయల్లది యజ్ఞాతయౌవనజ్ఞాతయౌవన యుననద్వివిధయగు-సఖీవచనంబునలజ్జాభయపరాధీనయగునదిన వోఢయలన వోఢక్రమంబుననుపలాలింపంబడవిస్రబ్ధనవోఢయగు నట్టినవోఢనిగ్గచేషనూహరత్వంబునుకోపంబుదోఁచునెడమృదూ ...యునవభూషణంబులయందిచ్ఛయుంగలదియైయుండునల॥ ౫

ముగ్ధ ॥ చ ॥ వలపులతేనియానతిని వామవిలోచన మేనిచాయ లక్ । వెలయగయౌవనంబుశుభవేళనువాస్తువిధిస్విధించెగా । పలు కుసుధాసముద్రమునుబాగగు మోమునుథాంతుమాధురిం । గలికిమె లుంగుఁజూపునవఖంజనచాతురిమించినిల్వగన్ ॥ ౬

అజ్ఞాతయౌవన ॥ శా ॥ లీలన్బాలతటాకము న్వెడలిహాళింగేలకణా స్ఫురల్లోలాపాంగములంటికేళిలసదుల్లోలోత్పలంబంచునై। వాల ...రింతినియారుజిమ్మనఖరవ్యాపారలీలన్వడి।నొ్న లెన్నాగినపల్కు తోసవిదితశ్రోణీభరాయాసయై॥ ౭॥ జ్ఞాతయౌవన॥

క ॥ సరసిజనయనానీకుచ।మరయస్వయంవ్యక్తశంభునందమునెం ...। స్థగసేయన్యునినఖమున । కరమురుదగుఁజంద్రజూటుగరిమవహిం చుకా॥ ౮॥ నవోఢ॥చ॥కరములబట్టినంగుసుమకల్పిత తల్పమునందుఁజేర్చినుం।దరముగఁగౌగిలించినసుదత్తరమందునుస్త్రై లుచేరగా।నిరవుగొనంగఁబాదరసమెవ్వఁడునిల్పుఆచేతవానికిం।ద రసగుగానవోఢయెదదాల్పగజిందులుద్రొక్కకుండగన్॥ ౯

విస్రబ్ధనవోఢ ॥ చ ॥ కరములనూరువుల్పైనచికమ్మకనీవియుబ ట్టియన్యమా । కరమునగుబ్బలంబాదువగాంతనిమీలితలోచనాంత యై।వరునిసమీపభాగమునవైఖరిగాగనవోఢడించుచున్।నిరుపమ లీలమీరశయనీయమునంబవళించువేగమున్॥ ౧౦

... ...కోశాహంబునుసమానముగాగలదిమధ్యయ...

దియుపలాలనాతిశయంబుననతివిస్రబ్ధనవోఢయై మతిప్రియునందునే రంబు జేసినయెడ ధైర్యంబుగలయప్పుడు వక్రోక్తియు ధైర్యంబు లేని యెడపరుషంబునుంగలిగియుండునట॥ ౧౧

మధ్య ॥ ఉ ॥ నిద్దురబోయినన్నగని నెమ్మొగమున్ గనుగొంచు దక్కటా। నిద్దురబోవకున్న బతి నెమ్మి కరగ్రహణంబొసర్చగా। నిద్దురబోవ రాదుమరినిద్దురబోవకనుండ రావని। న్ముద్దియ చింతసేయుచున్ ముద్దులుగుల్కుచుం జేరె శయ్యకున్॥ ౧౨

వ॥ పతియందుమాత్రమురతికోవిదయగునది ప్రౌఢ యట్టిది సుగతప్రియయు సురతానందమోహితయుననద్వివిధయగునందు॥ ౧౩

సుగతప్రియ ప్రగల్భ ॥

చ ॥ చనుమొనలంటిమోవిసరసంబుగనానుచు గంఠగూహనం। బొనరగనీవి జాచి నెరులొత్తుచు మోమువిభుండుజూచినన్। విననుణితోచుభావమిక చేటగునోయని ప్రేమమీరగా। ననువుగ గణహల్లకములంగనగప్పెం బటాంచలంబునన్॥ ౧౪

సురతానందమోహితప్రగల్భ॥

చ ॥ ఉరమునగోరుమోవిపయినుంచినపల్గొనచారుహారము। త్తెరలినపూలదండలును తేటపడన్ గలివేళనంతనే। నెరిగికనంగ నౌసురతమెక్కడ నా తెలివేడ నెచ్చెలీ। చిదముగనీవు బోధపలు చేసినదెక్కడ శిక్షలెక్కడన్॥ ౧౫

వ॥ మధ్యాప్రగల్భనాయికలిరువరుంగోపంబుతోచు నెడధీరయు నధీరయు ధీరాధీరయుననం ద్రివిధలగుదురందువ్యంగ్యంబున గోప ప్రకాశంబు సేయునది ధీర- వ్యంగ్యరహితంబుగం బరుషంబులుబలు కునదియధీర-వ్యంగ్యావ్యంగ్యంబుగం గోపప్రకాశంబు సేయునది ధీరాధీరయగునందుమధ్యధీరకు కోపవచనంబువ్యంగ్యంబుమధ్యాధీర కుపరుషవచనంబుమధ్యధీరాధీరకు వచనరుదితంబులుంగలిగియుం

డుప్రౌఢధీరకు రతిసంభ్రమ మెంచకుండుటయుఁ బ్రౌఢాధీరకుఁ దజ్జనతాడనంబులఁ గోపప్రకాశంబును బ్రౌఢధీరాధీరకు సురతౌదాస్యతర్జన తాడనంబులఁ గోపప్రకాశంబునుం గలిగియుండునట్టిధీరాదిభేదంబులు స్వీయయందుఁ గోపనియతంబులై యుండు గాని యన్యాసామాన్యలయందు నియతంబులు కానేరవు యల॥ ౧౬

మధ్యధీర ॥చ॥ చలితమదాళిపుంజమగు సన్నుతకుంజములం జరింపగా। వలసితి వే మొఘమఁ బహుళాంబువులూరెడు మానవీక్షనే। జలరుహపత్రజాలముల జల్లని తెమ్మెరలంటి వీవగాఁ। దలచెద నంచుఁ బల్కె విభుఁ దామరసాయతనేత్రి నేర్పునన్॥ ౧౭

మధ్యాధీర ॥మ॥ నటనన్ జాగరణంబు జేసితివి శోణంబయ్యె నా నేత్రము। ల్పటులీలన్ మధువాని తీవుకదు నా భావంబు ఘూర్ణిల్లెడున్। స్ఫుటమై శ్రీఫలమజ్జనీకు నళినీపుంజీనికుంజంబులం। జటులాస్త్రంబుల నేలనన్ను మెరమెం జాలం బ్రసూనాస్త్రుడున్॥ ౧౮

మధ్యధీరాధీర ॥చ॥ సరసుడవన్నిటన్ మిగులఁ జాణవు బ్రాయపువాడవున్న నో। హరుడవు బ్రాణనాథుడవు హాయని గద్గదసన్నకంఠయై। సరయగ బాష్పపూరములు నిండి కలంగు నపాంగమాలిక। ల్వరుని మొగంబు నన్నిలిపె వామవిలోచన వెచ్చనూర్చుచున్॥ ౧౯

ప్రౌఢధీర ॥చ॥ తిరముగ శయ్యజేరవయి తేనిసుధారస మొల్కబల్కవే। పరిజనకోపదంభమున పంతుగ జూడవు ప్రాణనాథుపై। చిరముగ గోపగోపనము సేయగనేటికి కాదటన్న నీ। యొరవుల జూచి నీచెలియలోర మొగంబిడినవ్వనేటికిన్॥ ౨౦

ప్రౌఢాధీర॥చ॥ హారునిశిరంబునందనరు నర్ధశశిప్రతిబింబితాత్మవి। స్ఫురణఁ బరాంగనాప్రియ యనుచుం గిరికన్యకశాంకశేఖరుం। గరకరికంపవిస్ఫురణకంకణరుఝణరుఝణత్కారంబునం। గరమున జేసెఁ దర్జనముఁ గన్గవఁ గెంపగు గెంపునింపుచున్॥ ౨౧

ప్రౌఢధీరాధీర ॥చ॥ అలరులశయ్యఁ జేరగనెయావలిమోమిడ
దైన్యవాక్యముల్ । పలికినచెక్కు చిక్కఁటిలబారగమీరగఁ గేలు కేలు
నా న్నెలిచిన పెక్కు జేడసలమిన్నుల చిన్నెల వెన్నుఁడన్నెడున్ । సోల
పులజూపులత్తుకలుద్బోత్తిలఁ జూచెలతాంగినాథునిన్ ॥ ౨౨

వ॥ ఈధీరాదిభేదంబులు రెండువిధంబులై యుండు జ్యేష్ఠాకనిష్ఠా
భేదంబుననదియెట్లనధీరా జ్యేష్ఠాకనిష్ఠ యనపరిణతయైనపతివలనన
ధికస్నేహంబుగలది జ్యేష్ఠ-స్వల్పస్నేహంబుగలదికనిష్ఠయగునల॥ ౨౩

ధీరా జ్యేష్ఠాకనిష్ఠ ॥ చ ॥ ఇరుగడనొక్కశయ్యపయినిద్దరు
కాంతలునిద్రవోవుచోఁ । దరుచుముసుంగుఁ జెందునొకతన్వినిజూ
చియుదాత్తకంతుఁడై । సరసుఁడువేరెయొక్కతెనుసద్దొనరింపకనొ
త్తగిల్లితా । నరుమచు నిద్రలేపెఁజలితాంగుళి చాతురి నీవిఁజొ
ర్పుచున్ ॥ ౨౪॥ అధీరా జ్యేష్ఠాకనిష్ఠ ॥చ॥ అలరులతోఁట
లోవిభుఁడుప్రాపనిగుంభితతోర్ధ్వబాహుఁడై । పొలుపుగనగ్రగానొ
కతెబువ్వచేర్పగబంచినపువ్వెమొ । ల్కఁలునునుమోముపైనిగుడఁ
గాతరమీలితలోచనాంచలో । త్కలికచమత్కృతుల్గులుకుఁగాంత
నుగాఁగిటఁ జేర్చెనేర్పునన్ ॥ ౨౫

ధీరాధీరా జ్యేష్ఠాకనిష్ఠ ॥మ॥ హరిణీలోచనలిద్దరొక్కయెడఁ
గోపాటోపితస్వాంతలై । మెరయన్నాథుడుప్రీతిసేయుకొరకై మేలై
నరత్నంబులి । ద్దరిహస్తంబులనుంచుచోనొకతెహస్తంబందిడెన్ము
మ్ములి । త్తరినన్యంగుచమంటియింపుఁగనెహస్తాహస్తిదంభంబు
నన్ ॥ ౨౬॥ ఇదిత్రయోదశభేదంబగుస్వీయాలక్షణంబష్టాదశపద్య
దళంబులుంషడ్వచనకేసరంబులుంగలప్రథమకుసుమము॥

వ॥ శ్రీకరంబుగఁ బరకీయాలక్షణంబులుదాహరించెదఁబరపురు
షునియందలియనురాగంబు ప్రకాశపరుపకుండునదిపరకీయయగు
నాపరకీయద్వివిధకన్యాకేలయాపరోఢయనసవిత్రావృధిన కావునక

న్యాచేష్టలుగూఢంబులుపరోఢాచేష్టలునట్లనయుండునల॥ ౧

పరకీయ ॥ చ ॥ సరిదుపకంఠకుంజమిదిసారసబాణుని సేవకంద
మా। యిరవునతెమ్మెరల్మిగులనింపులతావులగుంపునంబుధ। స్థిరరచ
నాధురీణమిదిచిన్నులవేళయునయ్యెనెచ్చెలీ। ఘరునకధీనమైమన
ముపారెడు నేమిటినైన నేయగన్॥ ౨

వ॥ గుప్తయువిదగ్ధయులక్షితయు గులటయునునుశయానయుము
దితయుసాహసికయు బ్రతిభాచతురయునపలాపచతురయునునని
మొదలగునవాంతరభేదంబులుపరకీయయందంతర్భావంబులైయుం
డునందుగుప్తయనుపరకీయవృత్తసురతగోపనయువర్తిష్యమాణసుర
తగోపనయువృత్తవర్తిష్యమాణసురతగోపనయునన ద్రివిధయగునం
దు॥ ౩॥ వృత్తసురతగోపన॥క॥చేసినరాదఁజేఁబట్టిన।
పూసరమునఁగొట్టితమఁబోకశుకంబే। యాసయుచూచితెయా
కుతిఁ। జేసిఫలీయంచునే నెఁజెలియేమందున్॥ ౪

వర్తిష్యమాణసురతగోపన ॥క ॥ఓచెలిమావారలుభవ। నేచరు
లైనంబ్రఘూణనిలయమునందుం। జేచప్పుడుతోనెలుకల। నేచెలగం
దోలనైననెతిశయనింతున్॥ ౫

వృత్తవర్తిష్యమాణసురతగోపన ॥ ఉ ॥ అత్తకుగోపమయినస
ఖులారడిబెట్టినదోడికోడలున్ । హత్తుకనిందజేసినసహంకృతిగ
త్తులవంటిగోళ్లచే । చిత్తులయెల్కకీకలుగుఁజేర్చబిడాలమదేమిసే
యుదునో । యుత్తరినిద్రరాదుపడకిల్లికజేరనుమీతలోదరీ॥ ౬

వ॥విదగ్ధవాగ్విదగ్ధయుక్రియావిదగ్ధయుననద్వివిధయగునందు॥ ౭

వాగ్విదగ్ధ॥చ॥ అరుణగభస్తిబింబముమహాతపముల్వెలయింపమ
ల్లికా। సరసతమాలకుందనవచంపకసాలరసాలగుచ్ఛముల్ । నెర
యఁగఁదావులీనులతదీశతటకుంజవివిక్తసీమలం । దరుగకఁబాంథు

దుండనుచితంబెగదా సుఖమందఁగోరినన్ ॥ ౮

క్రియావిదగ్ధ ॥ క ॥ మెరయుచు గృహపతిదాసుని । బరువడిగాఁబదరిఁ దునుపఁబనిచిన వినియా । హరిణాక్షియు హిమదినముల । సరసకుఠా ర్యంబు హైమజలములనణఁచున్ ॥ ౯

లక్షిత ॥ ఉ ॥ కంటిదిదైయైన దాయెనికఁగాఁగల కార్యము గాకఁబో వునే । యొంటిగనిప్పుడేమియగుచున్నదియో యగుచున్న దేగదా । కంటకమేలనిష్ఫలము కాదదియానికనీకు నాపయిం । గొంటుతనంబునంబాడము గోపమడంచ మహాప్రయాసముల్ ॥ ౧౦

కులట ॥ చ ॥ జలదము నాథులంగురియఁజాలెసనీళ్లనె చిన్కఁబచ్చి కల్ । కలయగనించెగా గిరులు కాంతులనీనెనెయెల్లవృక్షముల్ । ఫల ములొసంగుఁగా నివతిపంక్తులనీయవునిదయాత్మహా । కులటకు గాగనేమియొనగూర్పగనేచికటి వంబుజాననా ॥ ౧౧

వ ॥ మొదటిసంకేతంబుతప్పినందువల్లనైననుమరియొకసంకేతాల యంబుదాఁజేరకమును పేపతిచేరెనేమో యనినైననుశంకించునది యనుశయాన - అలయనుశయాన వర్తమానస్థానవిఘటనానుశ యానయు భావిస్థానాభావశంకానుశయానయు స్వానధిష్ఠితసం కేతస్థలనాయకగమనానుమానానుశయానయునన ద్రివిధయగునం దు ॥ ౧౨ ॥ వర్తమానస్థానవిఘటనానుశయాన ॥ చ ॥ పొలుపుగిని వ్వనంతముడివోయినయంతలవంగకుంజముల్ । కలయగనాకురాలి నదికన్గొనుననంతనపాంగరేఖలన్ । సెలకొనవారిధారలిదినిక్కము కుంజరయానకేమకో । తళుకులచెక్కుఁదాళధళధాళధళప్రభలంది ముందుగన్ ॥ ౧౩ ॥ భావిస్థానాభావశంకానుశయాన ॥ క ॥ నిదురిం చునెమలితుటుములు । కదలెడుఁబారావతములు గలవనమొవిహంబి దివోపలేదెమరిపిప్రియ । సదనంబునకేగవత్మసౌఖ్యముఁగొమ్మా ॥ ౧౪

స్వానధిష్ఠితసంకేతస్థలనాయకగమనానుమానానుశయాన ॥

మృదుప్రియోక్తిసుధలన్వడిదేర్చెవిభుండు మెచ్చగన్ ॥ ౨

వ ॥ ప్రియుండు హితాహితంబుగావించునెడఁ దాహితాహితచే ష్టలం జేయునది మధ్యమయల ॥ ౩

మధ్యమనాయిక ॥ చ ॥ పిలువన్నేరము జేసియున్విభుడు నిర్భీతిన్నెరుల్దువ్వినం । గలయంగోపకటాక్షబాణములధిక్కారంబుగా వింపన । చ్చెలువుండంతటనీవిఁ జార్పసరసశ్రేణీకలాలాపయై । చెలిదానిచ్చెనుగాత్రకల్పింతికాసీమన్మహోదానముల్ ॥ ౪

వ ॥ హితముసెయు ప్రియునియందహితంబుందలంచి కోపించునదియధమయల ॥ ౫

అలయధమనాయిక ॥ చ ॥ నెలకొని నీదుమార్గమున నీడగ బద్మచయంబు దాల్చియు । న్సలలితగంధసారఘనసారము ద్రోవల జిల్కునాథుని । జలక గనీవుగుంభితకుసుంభరసార్ణవభంగవద్భ్రమ । జ్జలజనిభేక్షణాహతులఁ జాలన దెచ్చెదవేలకోమలీ ॥ ౬

మరియు నీనాయికలు గతిసమయంబున దృప్తయు నతృప్తయుఁ దృప్తాతృప్తయు నన ద్రివిధలగుదురందు ॥ ౭

తృప్త ॥ చ ॥ అలసితి నీకు దక్కితి నిహాయని సౌఖ్యసుధాబ్ధి దేలియా । సాలపు నదైన్యభాషణము సౌఖ్యనసల్లిన కౌగిలింతల । న్నెలకొను సారవశ్యమున నేనను తాననుభేదమేమియుం । దెలియక సోలు గోమలిని తృప్తివహింపరతిన్రమించితిన్ ॥ ౮

అతృప్త ॥ చ ॥ పలుమరు రొమ్ము దట్టుచును బచ్చిగఁ దిట్టుచుఁ గోరుపెట్టుచుం । జలముల గేలిలో దొడల సైగల చూపుల హెచ్చరింపుచుం । గలరవకూజితోద్ధతుల గాంతునకుందమి సెచ్చగించితా । రలసియు నుంబునారతుల కాసలవీడరతృప్తకామినుల్ ॥ ౯

తృప్తాతృప్త ॥ చ ॥ అలఘుఁ గ్రమక్రమంబునఁ బరాకృతిమమందనిలో

లకేశరైమె । నలిగియుపూలదండయననాయెదవ్రాలినికుంచితాక్షి
రైయె। నిలువిడుచాలుమూర్ఛిలితినీవికఁజైకొనరోరియంచుస। ఖ్యాల
రవదీనవాక్యయగుఁ గామినినేఁగరగించితి స్రతిన్॥ ౧౦

వ॥ ఈత్రృప్తాదిభేదంబురతిసమయంబునంగానియన్యసమయంబున
నెన్నందగదుమరియు నీనాయికలు దివ్యల దివ్యలుదివ్యాదివ్యలనం
ద్రిప్రకారలగుదురువారినెరుంగించెద॥ ౧౧

క॥ దివ్యలుయింద్రాణ్యాదుల। దివ్యలుమాళవికమాలతియు మొద
లెన్నం। దివ్యాదివ్యలనందగు । భవ్యలురుక్మిణియుసీతపాంచా
ల్యాదుల్॥ ౧౨

అలదివ్యాదినాయకులు॥ క॥ దివ్యలుపురందరాదుల। దివ్యలుమా
నవులునెన్నదివ్యాదివ్యల్। భవ్యలుపార్థాదులునని। దివ్యాదివ్యక్ర
మంబుఁదెలియగవలయున్॥ ౧౩

వ॥ మరియునీనాయికలన్యాసంభోగదుఃఖితయువక్రోక్తిగర్విత
యుమానవతియుననంద్రివిధలగుదురు॥ ౧౪

అందుఅన్యాసంభోగదుఃఖిత॥ క॥ అలరులతోటకుబోయితో। చె
లియాయా యధమునిల్లుజేరితో యకటా । యలయదికాదననేత్రి
యఁ। గలిగెన్నీమేనఁగింశుకాభరణంబుల్॥ ౧౫

వ॥ వక్రోక్తిగర్విత, ప్రేమగర్వితయనియుసౌందర్యగర్వితయని
యుంద్విప్రకారయగునందు॥ ప్రేమగర్విత॥ ౧౬

చ॥ నికరముతైనరత్నరమణీయవిభూషలునీదుమేనికిన్। సకియ
యలంకరించిదారసానివినీకిఁగాకబోదువే। చకితుఁడుకాచుఁజేరి
షఁగనుసన్నలకేనటియించునాథుఁడే। సుకరముగాగనన్దలచిసా
మ్ములోసంగకనున్ననుండెదున్॥ ౧౭

సౌందర్యగర్విత॥ చ॥ వలపులుతేటనీదునిడువాలుఁగనుల్ జలజో

పటహానకముల్ । దలకొనుదివ్యమాటలుసుధారససామ్యములంచు మె
చ్చుగా । చెలువునియందు కేమియుఁ జేసెదఁ దెల్పఁగదమ్మ నెచ్చెలీ । న
లకొనునాడుతాళిమియె నేరము గామది నెన్న గాదగున్ ॥ ౧౮

వ॥ మానంబుగలయది మానవతి- ప్రియుండపరాధంబొనర్చుటవ
లనసూచితంబగు చేష్టమానమనంబడు- నలమానంబుగురువనియు మ
ధ్యంబనియు లఘువనియుం ద్రివిధంబగు నెట్లన - స్వల్పప్రయత్నంబు
నం బరిహారంబగు మానంబు లఘువు- కొంత ప్రయాసంబునం బరిహారం
బగు మానంబు మధ్యమంబు నత్యంత ప్రయాసంబునం బరిహారంబగు
మానంబు గురువనందగు నసాధ్యంబగు మానంబు రసాభాసంబుఁ
గాఁబరగు నందన్యస్త్రీ దర్శనంబునం బుట్టిన మానంబు లఘువు- అ
న్యానామగ్రహణంబునం బుట్టిన- మానంబు మధ్యమంబు అన్యాసంభో
గచిహ్నావలోకనంబునం బుట్టిన మానంబు గురువునాఁ దగదు - మరి
యు సంతోషంబు సేయు మాత్రంబుచేతను పరిహారంబగు మానంబు ల
ఘువు వివాదంబున నానలం బెట్టుకొనుటచే నుపరిహారంబగు మానంబు మ
ధ్యమంబు- పాదప్రణామంబులు దివ్యాంబరాభరణంబులు నిచ్చుటవల
న బరిహారం బగు మానంబు గురువునాఁ బరగు నట్టి మానంబుగలది మా
నవతి ॥ ౧౯ ॥ అందన్యస్త్రీదర్శనజనితమానవతి ॥

లఘుమాన ॥ ఉ॥ పెంపరయంగ నొక్కరొయెడఁ బిచ్చలమయ్యెను మే
నఘర్మముల్ । కంపనలీల నొక్కరొయెడఁ గంటికితంబగు నన్యకామి
నిన్ । సొంపుగ నీకు నాయకుఁడు సొమ్ములు బెట్టుచుఁ జూచినంతరా ।
శింపుగ లేమరో రొయుచటుని ట్లె నెమాన మెరుంగ వేమియున్ ॥ ౨౦

అన్యానామగ్రహణజనితమానవతి

మధ్యమాన ॥ క॥ చెలినిన్నుఁ దాని పేరం । బిలిచితినని భ్రమల శిరలఁ
బెట్టుకునా చేఁ । దలగకఁ బట్టింపగదే । బాలుపగు నీరోష రాజిభోగిం

వర్ణింబుఁ॥ ౨౧

అన్యస్త్రీసంగమచిహ్నావలోకనజనితమానవతి॥

గురుమాన॥చ॥ అలవడగా సపత్నిచరణాంగుళిలత్తుకఫాలభాగ మం। కలితముగాగ వచ్చుదనకాంతునిజూచిన యంతఁ గాంతకుం। గ లుషితచంచలత్కుటిలకాంతమురంతదృగంతకాంతిచే। నలరెడుఁ గ ంఠమౌక్తికములన్నియుఁ గెంపులనంగ నందగున్॥ ౨౨

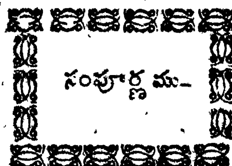
ఏకశయ్యాసన్యోన్యవియోగసంయోగము॥ఉ॥ వింతగు మోవి కెం పుగనిపీడము పుక్కిటికేకమర్లిన। య్యింతివిడెంబొసంగఁదను సన్నక మల్లి విభుండు శయ్యపై। నంతమనోజవేదనలయారట మోర్వఁగ లే క నిద్దరుం। బంతుగఁ గూడి రెప్పటుల వాటుననిద్దురమబ్బుసొంపునన్॥

ప్రేమాధికము॥క॥ చెలియామనయిరు మేనులు। వెలయంగా భేద మైనవిరహము గలుగుం। గలసియ భేదంబైనం। గలుగవు గారతియు నగవుఁ గలభాషణముల్॥ ౨౪

వ॥ మధ్యాప్రగల్భానాయికలిరువురుం ధీరాది భేదంబున నారుగు రైరీయార్గురుం జ్యేష్ఠాకనిష్ఠాది భేదంబున రెట్టింపంబన్నిద్దరైరిముగ్ధ యుంగూర్పపదమువ్వురైరి-పరకీయయుంగన్యకయునుంగూర్పంబది మైదుగురు సామాన్యయుఁ జేర్పఁబదియార్గురైరి యొక్కొక్కరవ స్థావిశేషంబుల స్వాధీనపతికవాసకసజ్జికవిరహోత్కంఠితవిప్రల బ్ధఖండితకలహాంతరితప్రోషితపతికఅభిసారికలన నెనిమి దేసివిధం బులవారైరి- ఈయెనిమిదిభేదంబులుం దొలుత జెప్పినపదియారుగురు నాయికలకుం గలుగ లెక్కకు నూట యిరువదియెనిమిదిభేదంబుల య్యె- వీరికి నుత్తమమధ్యమాదిభేదత్రయంబున మున్నూటయెనుబదినా లుగువిధంబులయ్యె- వీరికి దివ్యాదిభేదత్రయంబునుంగూర్ప వేయును న్నూట యేబది రెండువిధంబుల య్యెనివి గాక జాతిభేదంబులవలన

జూచిననీనాయికలభేదంబులనంతంబులగుమరియు ముగ్ధకుధీరాదిభే దంబుస్వాధీనపతికాదిభేదంబులెన్నందగకున్నంబూర్వగ్రంథంబుల వారుకలుగనుదాహరించుటం జేసినేనుముగ్ధకుస్వాధీనపతికాదిభే దంబునిరూపింపవలసితి మరియును॥ ఇదిషోడశపద్యదళంబులంనవ వచనకేసరంబులందగుంద్వతీయకుసుమము॥ ౭౫

గ॥ ఇదిశ్రీమత్కోదండరామవరప్రసాదలబ్ధచతుర్విధ
కవితాధురీణ భరద్వాజ గోత్రపవిత్రవేంగళమంత్రి
పౌత్రరంగయామాత్యపుత్రసత్కవిజనమిత్ర
కుకవిలతాలవిత్రగుడిపాటివంశ పయః
పారావారరాకాసుధాకరసురతాణి
కోదండపతిప్రణీతంబైన శృంగార
రసమంజరియందుద్విపంచాశత్ప
ద్యదళంబులుంద్రయోవింశ
తివచనకేసరంబులుంగలిగికు
సుమత్రయాత్మకంబగుం
బ్రథమగుచ్ఛము-

శ్రీరస్తు.

శృంగార రసమంజరి - ద్వితీయగుచ్ఛము.

క॥ శ్రీరంగధామవదనాం। భోరుహవీక్షాప్రహర్షపులకితగం
డ। స్మేరాధరపల్లవయగు। శ్రీరంగేశ్వరియభీష్టసిద్ధులొసంగు౯॥౧॥
తే॥గీ॥ సరణిస్వాధీనధవవాసకసజ్జికయును। వెలయవిరహసము
త్కంఠవిప్రలబ్ధ। యరయఖండితయునుగలహాంతరితయు। సరసప్రో
షితపతికాభిసారికలన॥ ౨

వ॥ ఈక్రమంబునసష్టవిధనాయికలయందుస్వాధీనపతికయనున
ది యెల్లప్పుడుండనయింగితంబెఱింగిస్వాజ్ఞకులోబడినడుచుబతిఁగ
లయది - ఈస్వాధీనపతికకువనవిహారాదులుమదనమహోత్సవము
లుమదాహంకారాదులుమనోరథావాప్తులుచేష్టలునల॥ ౩

ముగ్ధాస్వాధీనపతిక ॥చ॥ గరిమకుచంబులంగ్రసిమకొనునఁ
గాంతిమయంగకంబులం। బిరుదులమిక్కిలింబ్రథిమస్ఫీతిమనవ్వులా
వాక్పటుత్వము౯। వరనటనన్మహాద్రఢిమవక్రిమచూపులమందయా
నము। న్నెరువడిలేకనున్నఁబతిమిక్కిలిచూచునిదేమిచిత్రమో॥౪॥

మధ్యాస్వాధీనపతిక॥చ॥ కరముఁనీవిఁబట్టినను గబ్బిచనుంగవనం
టనీకనే। విరివిలుజోదుకేళికినివేళయొసంగకఁజిక్కుపెట్టిన౯। సు
రుచిరలీలనాపయినిచూపులునిల్పిప్రియానులాపుఁడై। సరసుడునాదు
చెంతవిడఁజాలడిదేమనియందునేచెలీ॥ ౫

ప్రౌఢాస్వాధీనపతిక ॥చ॥ వలపునుమోముగన్నులునువాతెగ
పల్కులుహాస్యలాస్యముల్। చెలువుగనున్ననీకుసరిలేరనిమెచ్చుచున
న్నకామినిం। దెలియగవాజ్ఞసొగతులద్వక్పవిఁగలనైననిల్పడో।

చెలియరొ యిట్టినాథుపయి సేయకు వేయిటు ఖేదబోధనల్ ॥ ౬

పరకీయాస్వాధీనపతిక ॥చ॥ నిలయమునన్ని జాంగనలు నీరరుహాయతనేత్రలందియల్। ఘులుఘులుఘుల్లుఘుల్లుమనఁగంకణఝాణఝాణ లైలంగగా। వలచినవారలుండియునువల్లభుచూపులదేమొనాపయిం। దలగవుహర్మ్యకోమలవితర్దిసఖీజనసమ్ముఖంబునన్॥ ౭

సామాన్యాస్వాధీనపతిక ॥మ॥ కలరింటింటసుధాసముద్రలహరీకల్లోలలోలేక్షణల్। వలపుల్మీరవిభుండుమన్మథకలావ్యాఖ్యాత్రినంచున్ననుం। బలుమారున్నుతిసేసిరత్నములతో పైపైధనంబిచ్చుచుం। దలగండేమివిచిత్రమోచెలితనుండామెచ్చరాదెంతయున్॥౮॥ ఇది కేవలస్వాధీనపతికాలక్షణంబగుప్రథమకుసుమము॥ వ॥ అప్పుడుప్రియుండురాగలఁడనిసురతసామగ్రీసన్నాహంబుజేసితానలంకరించికొని యెదురుచూచునది వాసకసజ్జిక మనోరథసఖీపరిహాసదూతికాప్రశ్నభోగ్యవస్తుసంపాదనమార్గవిలోకనాదిచేష్టలంగలదియగు నం॥౧॥ ముగ్ధావాసకసజ్జిక॥మ॥చెలియల్హారముగూర్చుచున్విరిసరుల్చేకూర్చుచున్నానెదా। నెలమిందీపములందునింపుచునిజాభీష్టానురూపక్రియల్ । వెలయింపంగనవోఢసస్మితయునైవ్రీడాకులాపాంగయై । కలయంజూచివిభుండువచ్చు తెరువుంగాంచుంజలన్నేత్రయై॥ ౨

మధ్యావాసకసజ్జిక॥చ॥ చెలులకునేర్పుఁజూపుగతిఁజిత్రిముమైతగగూర్చిహారముల్। సొలపులుమీరఁజిత్తరువుఁజూచినలీలలఁజూచుమార్గమున్। గెలనసఖీవిభూషణజిగీషనుదాల్చునునూత్నభూషలలలనచరిత్రఁగన్గొనిహళాహళినవ్వెమరుండుసెమ్మదిన్॥ ౩

ప్రౌఢావాసకసజ్జిక॥ఉ॥ పొందుగమేనసొమ్ములిడిపూనికధూపితసేలకోణిసొ। చందనపీఠికాముకురజాలముతల్పముచెంతఁజేర్చి

తా। నందమమీగ దేహరుచిహైమసుమావళిమేలుకట్లుగా । నిందుని
ఘాస్యఁ జూచుకడు నింపుగ నాథుఁడు వచ్చుమాంగణమున్ ॥ ౪

పరకీయావాసకసజ్జిక ॥ మ॥ లలిగాన త్తనునిద్రవుచ్చి వడిజల్లం జేసిదీ
పంబులం। గెలన న్సాధకపోతపోతరతిసంకేతంబుగా పల్కుచున్ । ల
లితావర్తితపార్శ్వయై చెలికపోలాలోలతాటంకయై। చులకల్నా
థుఁడు వచ్చెనే మొయని చూచున్నయ్యహస్త్రంబుగన్ ॥ ౫

సామాన్యావాసకసజ్జిక ॥ చ॥ వెరవున జంటరైక ముడివీడ్చుటకుం గ
రకంకణంబులుం। హరువుగ మోవియానుటకు హారము గుబ్బలఁ గేల
నంటగా। మురువగుఁ గాంచి కాగుణము ముచ్చటలూరగ వారకాంత
తా। సరసపటీర సారఘనసారములం దనుగోర్కె మీరగన్ ॥౬॥ ఇది
కేవలవాసకసజ్జికాలక్షణంబగు ద్వితీయకుసుమము ॥ వ॥ సంకేతస్థలం
బునకిం కంబతి రాడాయెన నిచింతించునది విరహోత్కంఠిత అరతి
సంతాపవిజృంభణ దేహకార్శ్యకంపరోదనంబులం జెలులతో దన
దుఃఖమునుం జెప్పకొనుటం గలదియల ॥ ౧

ముగ్ధావిరహోత్కంఠిత ॥ శా॥ ఎంచన్నా పతి రాడదే మొమరియే
యేణాక్షితోఁ గూడెనో । యంచుం జింతిబు నెచ్చెలిన్నడువ దెంతై
నంగడున్సిగ్గున। స్నించు న్వెచ్చని యూర్పులం జకితదృష్టి రేజయైచూ
డదుం। గించిత్పక్వమధూకపాండురుచి జెక్కిళ్లన్వహించున్వడిన్ ॥ ౨

మధ్యావిరహోత్కంఠిత ॥ చ॥ పిలువకఁ బోదు నెచ్చెలియు పిల్చిన
మార్గతమిస్రభీతిచే । నిలిచెనో కాక యొక్క నవనీరజగంధి కిచిక్క
సూయనిం । గళవళమంది బాష్పములు గ్రమ్మగ నుండుల తాంగికర్ణ
సం। చలితసువర్ణకైతకరజంబులు కన్నులరాల్నెపంబునన్ ॥ ౩

ప్రౌఢావిరహోత్కంఠిత ॥ ఉ॥ తల్లివి నీవె రాత్రియిక దండివి నీ
వె మహాంధకారమా । చల్లని చుట్టమా దువుర సాలమ నెచ్చెలిఁవైన

చెలియరో యిట్టినాథుపయి సేయకు వేయిటు ఖేదబోధనల్॥ ౬

పరకీయాస్వాధీనపతిక ॥చ॥ నిలయమునన్ని జాంగనలు నీరరుహా
యతనేత్రలందియల్। ఘలుఘలు ఘల్లుఘల్లుమనఁ గంకణఝూణఝు
ణల్చెలంగగా। వలచినవారలుండియును వల్లభు చూపులదేమొ నాప
యిం। దళగవు హర్మ్యకోమలవితర్దిన సఖీజనసమ్ముఖంబునన్॥ ౭

సామాన్యాస్వాధీనపతిక ॥మ॥ కలరింటింటసుధాసముద్రలహరీక
ల్లోలలోలేక్షణల్। వలపుల్మీర విభుండు మన్మథకలావ్యాఖ్యాత్రి నం
చున్ననుం। బలుమారున్నతి నేసి రత్నములతో పైపై ధనంబిచ్చుచుం।
వలగం డేమి విచిత్రమో చెలి తనుం దా మెచ్చ రాదెంతయున్॥౮॥ ఇది
కేవలస్వాధీనపతికాలక్షణంబగు ప్రథమకుసుమము॥వ॥ అప్పుడుప్రి
యుండు రాగలఁడని సురతసామగ్రీసన్నాహంబు జేసి తానలంకరించి
కొని యెదురుచూచునది వాసకసజ్జిక మనోరథసఖీపరిహాసదూతికా
ప్రశ్నభోగ్యవస్తుసంపాదనమార్గావిలోకనాదిచేష్టలం గలదియగు
సల॥౧॥ ముగ్ధావాసకసజ్జిక ॥మ॥ చెలియల్హారము గూర్చుచున్విరిస
రుల్చే కూర్చుచున్నా నెదా। నెలమిం దీపములందు నింపుచు నిజాభీష్టా
నురూపక్రియల్। వెలయింపంగ నవోఢ సస్మితయు నై వ్రీడాకులా
పాంగనై। కలయం జూచి విభుండు వచ్చు తెరువుం గాంచుం జల
న్నివిష్టయై॥ ౨

మధ్యావాసకసజ్జిక ॥చ॥ చెలులకు నేర్పుఁ జూపు గతిఁ జిత్రము లైతగ
గూర్చి హారముల్। సొలపులుమీరఁ జిత్తరువుఁ జూచిన లీలలఁ జూచు
మార్గముం। తెలనసఖీ విభూషణజిగీషను దాల్చును నూత్నభూష
లీ। లలనచరిత్రఁ గన్గొనిసహాళాహళిన వ్వేనరుఁడు నెమ్మదిన్॥ ౩

ప్రౌఢావాసకసజ్జిక ॥ఉ॥ పొందుగ మేనసొమ్ములిడి పూనిక ధూపి
తసేలవేణియై। చందనసీటికాముకురజాలము తల్పముచెంతఁ జేర్చిన

తా। నందమమీఁగ దేహరుచి హైమసుమావళిమేలుకట్లుగా। నిండుని
ఘాస్యచూచుకడు నింపుగ నాథుఁడు వచ్చుమార్గముల్ ‖ ౪

పరకీయావాసకసజ్జిక ‖ మ ‖ లలిగా నత్తను నిద్రవుచ్చి వడిజల్లం జేసి దీ
పంబులం। గెలనన్నాధకపోతపోతరతిసంకేతంబు గాపల్కుచున్। ల
లితావర్తితపార్శ్వయై చెలికపోలాలోలతాటంకయై। చులకల్నా
థుఁడు వచ్చెనే మొయని చూచున్నయ్యహస్తంబుగన్ ‖ ౫

సామాన్యావాసకసజ్జిక ‖ చ ‖ వెరవున జంటరైక ముడివీడ్చుటకుం గ
రకంకణంబులుం। హరువుగ మోవియానుటకు హారము గుబ్బలఁగే ల
నంటుగా। మురువగుఁ గాంచి కాగుణము మచ్చటలూరఁగ వాఁకాంత
తా। సరసపటీర సార ఘనసారములందును గోర్కె మీరఁగన్ ‖ ౬ ‖ ఇది
కేవలవాసకసజ్జికాలక్షణంబగు ద్వితీయకుసుమము ‖ వ ‖ సంకేతస్థలం
బునకిం కంబతి రాఁడాయెనని చింతించు నది విరహోత్కంఠిత అరతి
సంతాప విజృంభణ దేహకార్శ్యకంపరోదనంబులం జెలులతో దన
దుఃఖమునుం జెప్పుకొనుటం గలదియల ‖ ౧

ముగ్ధావిరహోత్కంఠిత ‖ శా ‖ ఎంచన్నాపతి రాఁడదే మొమరియే
యేణాక్షితోఁ గూడెనో। యంచుం జింతిలు నెచ్చెలిన్నదు వదెంతై
నంగ దున్నిగ్గున। న్నించు న్వెచ్చని యూర్పులం జకితదృక్శ్రేజయైచూ
డదుం। గించిత్పక్వమధూకపాండురుచి బెక్కుళ్ల న్వహించున్వడిన్ ‖ ౨

మధ్యావిరహోత్కంఠిత ‖ చ ‖ పిలువకఁబోదు నెచ్చెలియు పిల్చిన
మార్గతమిస్రభీతిచే। నిలిచెనొ కాక యొక్కనవనీరజగంధిఁ జిక్కె
నో యనిం। గళవళమంది బాష్పములు గ్రమ్మగ నుండుల తాంగకణా
సం। చలితసువర్ణకైతక రజంబులు కన్నులరాల్చె పంబునన్ ‖ ౩

ప్రౌఢావిరహోత్కంఠిత ‖ ఉ ‖ తల్లివినీ వెరాత్రియిక దండిగ విని
వెషహాంధకారమా। చల్లని చుట్టమా దువురసాలమ నెచ్చెలి నైన

కుంజమా। వల్లభుఁడైనమాధవుఁడువైఖరిగానిటకేలరాఁడునా। తెల్లదె
మెల్లదీరవదితథ్యముగావివరించిపల్కఁగే॥ ౪

పరకీయావిరహోత్కంఠిత॥ చ॥ వనములనిల్చితిన్నలదవారికణంబులఁదానమాడితి। న్మనసిజపూజజేసితినిమాటికిగమ్మనుపూలరాత్రినే। ననువుగజాగరవ్రతమునందితిసిగ్గునుదానమిచ్చియా। ఘనతప
మాచరించియునుకాంతుఁడుఁరాఁడికనేమిసేయుదున్॥ ౫

సామాన్యావిరహోత్కంఠిత-

ఉ॥ కాంతుఁడురాఁడిదేమొయొకకామినిఁజేరెనొకాకయంచుతాఁ। జింతయొనర్చుచుం బెదరుచిత్తముతోఘనబాష్పధారనే। త్రాంతమునందుజాల్కొననఖాగ్రములన్వెలివారజిమ్మియ। త్యంత
ధనాభిలాష వెలయాలుదిశల్గనుఁగాతరాక్షియై॥ ౬

ఇదికేవలవిరహోత్కంఠితాలక్షణంబగుతృతీయకుసుమము-

వ॥ సంకేతస్థలంబునవంచింపంబడిపతింగానకచింతిఁచునదివిప్రలబ్ధ- అత్యంతవేదననిట్టూర్పుసఖీజనులందూరుకొనుటవిరహపడుట
కన్నీరునించుటమూర్ఛిల్లుటమొదలగునవస్థలంగలదియల॥ ౧

ముగ్ధావిప్రలబ్ధ-

చ॥ చెలియలతప్పుబాసవగజేసినికుంజముఁజేరియచ్చటు। న్నెలకొనినాథులేమిగనినిల్చియునిల్వఁకదత్తరంబున। న్గలితమదభ్రమద్భ్రమరలాస్యచమత్కృతులుప్పతిల్లగా। సాలపుఁబిసాళిచేఁబెదరు
జూపులఁజూచెనవోఢచెంగలన్॥ ౨

మధ్యావిప్రలబ్ధ-

చ॥ పరువడినాఁతాంగియొకబాటగుకేళిగృహంబుజేరియొ। వ్వరునటులేమిఁజూచినునువాతెరయూర్పులగందువారగా। నరకొరసాక్షమాటఁవగలర్ధకికస్వరలోచనద్వయం। బరమొనపంటనొక్క-

ముదుపచ్చుపడందగనిల్చెనిశ్వారక౯॥ ౩

ప్రౌఢావిప్రలబ్ధ-

ఉ॥ కాతరశంబరాయతవికస్వరలోచనవచ్చిశూన్యసం। కేతగృహంబుగాంచిరుషకేతనుధూర్తతయుందలంచితా। దూతికనంపదయ్యోఁజెలితోననదేమియుజూడదెవ్వరి।న్భ్యాగణేశమారహరబోధవెనన్ననిసేసెఁగీర్తనల్॥ ౪

పరకీయావిప్రలబ్ధ-

మ॥ నలియంధైర్యభుజంగమస్తకమునంటన్నెట్టికూలంకషో।జ్జ్వలలజ్జానదిదాటియుంగులఘనధ్వాంతంబుఁజేబట్టియుం। ...ఘంగనలేకనీరదముగజ౯ంపంగజూచెన్నహో। కులనైకాంతకృతాంతమత్తమహిషాఘోషంబుగానెన్నుచు౯॥ ౫

సామాన్యావిప్రలబ్ధ-

చ॥ సరసులగోష్ఠివంచనలుసల్పుచునుండెడువారకాంతయుఁ। బరువడిదూతిచేఁగపటభాషలవంచితయయ్యెనేనితా। విరిశగనానటద్భ్రమరవీక్షలనింపుచుఁబల్లవాళితో। గిర...మబుష్పదంభమునకేళినికుంజమునన్వానింపుగ౯॥ ౬

ఇదికేవలవిప్రలబ్ధాలక్షణంబగుచతుర్థకుసుమము-

వ॥ అన్యోపభోగచిహ్నంబుతోఁబ్రాతఃకాలంబునవచ్చుబతింగని కోపించునదిఖండితఅస్ఫుటాలాప చింతాసంతాప నిశ్వాసనిరేష్ట తూష్ణింభావాదిచేష్టలంగలదిఅల॥౧॥ముగ్ధాఖండిత॥

ఉ॥ చెన్నగనీయెదంగలశచిహ్నమిదేమనియేమినైనదా। నెన్నికమీరగానడుగనిచ్చెదనంచునబోధనంతట। న్మన్ననజేరిపుచ్చువగమచ్చికతచ్చనమీగఁజేతులం। గన్నులఁగప్పిముచ్చటకుగాననెవల్లభుడింగితజ్ఞుఁడై॥ ౭

మధ్యాఖండిత

చ॥ కులుకుఁబిసాళినిబ్బరపుగుబ్బలరొమ్మునఁబోటునీటుల । న్వా
లపులుమీరు బ్రాణవిభువక్షముఁగగ్గొని వేఁడియూర్పులం । బలుమరు
నంపదేమియునుబల్కదుతత్తరమంది జేకువ । న్మలయజగంధి వేగ
ముఖమజ్జనరీతులనాడె బాష్పముల్॥ ౩

ప్రౌఢాఖండిత-

చ॥పరసతిఫాలకుంకుమముఫాలమునంటిననాథుజూచియుఁ।బ
రుషములాడదూర్పునెగబారగఁజూడదుమోమువాఁచిచి। త్తరువు
మెరుంగుబొమ్మయనఁదన్విప్రభాతసుమంగళఁబుగా । హరువుగజే
టిచేనిలువుటద్దముఁగైకొనిసూపెనేర్పునన్॥ ౪

పరకీయాఖండిత-

ఉ॥ సారసనేత్రియొత్తిలినసఁదిటిదండలనొక్కవేడ్కలం।దీ
రగునాథుకంఠమునుదెల్లముగాగనియన్యభీతిచే। సాకెకురూతవా
క్యములుసల్పదువ్వాల్గొనగోటిమీటులం। దూరమునన్మెలంగునఃదూ
తిమొగంబునఁజిమ్మెఁబాష్పముల్॥ ౫

సామాన్యాఖండిత-

చ॥ గుమతుగనీదువక్షమునగుబ్బలప్పోటుకనంగనయ్యోనే। చె
రవునజూచివత్తమనువేడుకకిచ్చినసొమ్ముదక్కనీ। విరవుగనింకనే
మయిననిమ్మనుచున్వాలయాలునాథునిం।గరములబట్టితోసెఁగదు
గంకణనాదముల్లుల్లసిల్లగన్॥ ౬

ఇది కేవలఖండితాలక్షణంబగుపంచమకుసుమము-

వ॥ కోపంబునంబతినిలువెడలించిపిదపంబశ్చాత్తాపంబుచేవ్యథ
జెందునదికలహాంతరితభ్రమముపరితాపమునిట్టూర్పుసమ్మోదవేదనా

ప్రలాపంబులంగలయది- ౧

అలముగ్ధాకలహాంతరిత॥

చ॥ వెనుకొని ప్రాణనాయకుని వేడదు సిగ్గున నా ప్రభూసఖీ । జన
ములతోడ నేమియను నన్నల దెల్పదు చందనానిలం। బొనరగ వీవ మి
క్కిలి నవోఢ విమూఢతరాంతరంగనై । చినుకు నపాంగ బాష్పము
లఁజిమ్ముచు స్రుక్కె గృహాంతరంబునన్॥ ౨

మధ్యాకలహాంతరిత-

చ॥ తెలివిడిగా సఖీతతికి తెల్పకఁదీరదు దుఃఖ మెంతయుం। దెలిపె
దనన్న నామనము దిగ్గున సిగ్గున నెగ్గు లాడెడు। న్వలనిక నెట్టులంచు ుద
నవల్లభుతోఁ గలహించు చందముం। జెలులకుఁ దెల్పఁ జెరియు వచిం
పడుగా నమితో త్తమాంగనై॥ ౩

ప్రౌఢాకలహాంతరిత-

పొలయుచు నేత్రమా మిగుల శోణితమఁ దగ నేల నయ్యయో। పలుమ
రు వాగ్విరోధమును బన్నితి వేమిటి కేతరాబ్జమా । చలమున నోర సజ్జ
యొకసక్కెముగాఁ గలహింప నేటికి। వలనుగ దైవ ధృష్టులగు వార లె
రుంగరు గా హితార్థముల్ ॥ ౪

పరకీయాకలహాంతరిత-

చ ॥ పొలిసెను ధైర్యపంతము డివోయెను లజ్జయు గడ్డిపంచనై। కల
గురువుల్లఘుత్వమును గాంచిరి వాహిను లెల్లఁ గాల్వనై । యలవడె
నేమనో జ్ఞు కొరకట్టి విభున్మది లేకఁ బొమ్మనన్ ।వలనెను కోపమంద
బలవంతుఁడు గాఁ డె విధాత యేరికిన్॥ ౫

సామాన్యాకలహాంతరిత-

చ॥ ఎడనెడ రాసు లైధనము లెవ్వని వల్లగృహంబు జేరునా। వెడవి
లు రాయులట్టి ఘనవీరుడు పోయిన నిబంటు వయ్యునా। దడయక నట్టివా

తనొకతప్పునుసైఁచకఁబొమ్మటంటివాఁ। పెడతలనుండుగాయువతి
బృందముకెల్లనుబుద్ధియొన్నగన్॥ ౬

ఇదికేవలసామాన్యాలక్షణంబగుషష్ఠకుసుమము-

వ॥ పతిదేశాంతరగతుండైయుండవ్యథలం జెందునది ప్రోషిత
భర్తృక-దశావస్థలంగలది॥౧॥ అలముగ్ధా ప్రోషితభర్తృక॥

ఉ॥ కేవలదుఃఖమందియుసఖీతతితో వచియింపనోడుఁడా। శైవ
లశయ్యజేసియునుసైఁపదుసిగ్గునఁబవ్వళింపగా। నావలగద్గదస్వర
మునందదుచిందదుబాష్పబిందువు । ల్భావజుఁడేయెరుంగుశశిభా
షవహించుదురంతతాపముల్॥ ౨

మధ్యాప్రోషితభర్తృక-

ఉ॥ చీరెయుమున్నుకట్టినదిచేతులనెప్పటికంకణంబులే। తీరగుర
త్నకోటియువతీమణిరొమ్మునసున్నదేకదా । భూరిమదాళిఝంకర
ణప్రాణవసంతమహోత్సవంబులున్ । వేరుగఁదోఁచెనన్నియును
వింతలకారణమేమితెల్పవే॥ ౩

ప్రౌఢాప్రోషితభర్తృక-

చ॥ మరువుచెరంగుదమ్మినును మొగ్గలదండలుము త్తెపున్సరుల్ప
రువడిరత్నకాంచివిభుసైనముతోఁ జెఱఁగూడియుక్కటా। యొరప
గునాడినైనసికనున్నదొ లేవాయటంచుజూడగా। పెరపునసందిదఁ
డలతివేగమెచేరెనుపాణిమూలముల్॥ ౪

పరకీయాప్రోషితభర్తృక-

ఉ॥ అత్తయొసంగునీరజములంటదుకన్నెనుసైగజూచుడా। నిత్తరి
ప్రాణధారణకుసేమగునోయనితోడికోడలుం । ఉత్తరమాటలా
డజెలిపల్కులకుత్తరమిచ్చునాత్మలో। భిత్తిపైడియూహ్పణచుసీతిలి
చిత్తముతత్తరింపఁగన్॥ ౫

సామాన్యాప్రోషితభర్తృక-

చ॥ ఐరవిగ గాన నావిరహవేదనచేనగు ప్రేమ లెంచిన। త్వరగతి గాంతుఁడేమగుడవచ్చిన వార్తములియగోరుదా। మరికనుదమ్ముల న్మైరిమిమాటికివాకిటనిల్చి వెక్కుచుం। జిరముగబాష్పబిందువులఁజిందు వరాంగన వెగ్గలంబుగన్॥ ౬

ఇది కేవలప్రోషితభర్తృకా కాలక్షణంబగుసప్తమకుసుమము-

వ॥ తానాయకుననుసరించుట లేక నాయకుందనననుసరింపం జేయుటగ్రైనం జేయునది యభిసారికసమ యోచితాలంకారముశం కానుబుద్ధినిపుణతకపటముసాహసము మొదలగుచేష్టలంగలది॥ ౧

అలముగ్ధాభిసారిక-

మ॥ పరగన్వారిదతాంత్రికుందు తెలిపెంబ్రస్థానస్నైమిత్తము। స్మైరుపుందూతికలీలదోచెఁదిమిరానీకంబుఝిల్లీధ్వను। ల్వరకల్యాణసు మంత్రముల్వలికె కోలం గేళిసాం కేతితో। త్తరకుంజంబును జేరువేళ యిదిముగ్ధాసిగ్గుచాలింపవే॥ ౨

మధ్యాభిసారిక-

చ॥ తెరువులనున్నసర్పములదీకొనివచ్చిననీవదేమకో। గరిమగవద్భుజార్పణకుగఁపము జెందెదువారిధధ్వనిన్। వెరువక ధీరవయ్యుఁ జమివేళలనొక్కతెగాగవచ్చునీ। వరయఁగమద్వచోరచన కావలిమోమిడెదేమిసేసెదన్॥ ౩

ప్రౌఢాభిసారిక-

చ॥ గురుకుచభారభీరునవకోమలపల్లవపాదచారివై। వెరవునవాథుఁజేరగలవేబలుఁజీకటినందు కేమియో। సరసిజగంధినూనశరసారథిబాహుకలానిరూఢిచే। నొరపగునామనోరథరథోద్ధతికగ్గభయంబదేటికిన్॥ ౪

పరకీయాభిసారిక.

చ॥ అలయభిసారికాంగనలకందరకున్సరియేగణింపఁగా। జలదమెభానుమండలముసంతమసంబువెలుంగుపయ్యెదే। కలువలశయ్యశేపవలుకాననమంగజకేళిశాలయో। మలయజగంధిరోవినువిమార్గమెమార్గమగుండలంపఁగన్॥ ౫

జ్యోత్స్నాభిసారిక.

చ॥ జిలుగుమణుంగుగట్టిచిరుచిక్కనిగంధమలందిపూవులం। గలకలనవ్వునవ్వుచెలగంబలువెన్నెలవేళనాథునిం। గలయఁగబైలుదేరనలకంతుఁడుమానినిబాణమేయగా। గళవళమందెనన్నఁజెలిఁగన్గొనసెట్లగువింతవారికిన్॥ ౬

దివసాభిసారిక.

చ॥జనములఁబట్టణాధిపతిజాతరకందరఁబిల్వఁబంపగా। చెనుగొనియాగనింటఁగలపెద్దలుపిన్నలుముందరైనచోఁ। బనిగలయట్లునిల్చియెడబాటుగగాముకకామినీమణు । లొక్కనకోనికేళికుంజములఁగూడుచునాడుచుఁబోయిరిద్దరున్॥ ౭

సామాన్యాభిసారిక.

చ॥ సొలపునఁజూరపున్నడలుసొమ్ములుమేనఁజలింపమేఖలా। కలకలరావముల్చెలగఘల్లనియందెలుమ్రోయబైటిలోఁ। గులుకుఁబిసాళినిబ్బరపుగుబ్బలయుబ్బులుమీరసొంపుతో। జిలుగుముసుంగుబూనివెలచేడియచేరెఁబ్రియోపకుంజమున్॥ ౮

ఇదికేవలయభిసారికాలక్షణంబగు

సప్తమకుసుమము.

వ ॥ ముగ్ధలజ్జాప్రధానమధ్యలజ్జామదనసమానప్రగల్భకామప్ర ధానధీరధైర్యాధైర్యపరిధానజ్యేష్ఠస్నేహాధిక్య ప్రధానకనిష్ఠస్వ్యాన స్నేహప్రధానతృప్తరతిసంతృప్తఅతృప్తయ రతిసంతృప్తతృప్తాతృప్తయ తృప్తాశాతృప్తయన్యగూఢచేష్టా పరిధానముగ్ధవాలె గన్యసామాన్య ధనపారిక్షిపరిధాన గానష్టవిధనాయికలనుదహరించితినింకంబూర్వ గ్రంథసంపరిదా యంబునందొమ్మిదవదియగు ప్రవత్స్యత్పతికందెలి యజేసెదనల్లదితత్త్ర ణాప్రియాణోన్ముఖుండగుపతింగలయది- అవిపతి సా న్నిధ్యంబునం జేసిపోషితభర్తృక విరహొత్కంఠిత విప్రల బ్ధలయందుం బ్రియునితోగల హించియవమానింపమింగలహాంతరిత యందునన్యోపభోగ చిహ్నంబులంగనికోపింపమిఖండితయందుగరి హాసజ్జీకరణంబులేమివాసకసజ్జికయందుంబతిప్రయాణంబునివారింప మిస్వాధీనపతికయందునభి సరణోత్సవం బుకల్గమినభి సారికయం దునంతర్భావంబుకాదయ్యెనిటులష్టవిధనాయికలయందంతర్భావం బుకానినన్ంతస్తాపంబుకలిమినంగీకరింపంవలసెనది కాకువచనము కాతరవీక్షణముగమన విఘ్నోపదర్శనముని ర్వేదముసంతాపముస మ్మోహమునిశ్వాసము బాష్పముమొదలగుచేష్టలంగలది॥ ౧

అలముగ్ధాప్రవత్స్యత్పతిక-

చ ॥ పదరుచుబారిణనాయకుడుపైనముబోయెదనంచుచుంబల్కి- న।స్సుదతియువిన్నపైకడునుసూరని మోమువాంచియుండగా। బా దలికమీరనెచ్చెలియపూపాదచాటుననిల్చియిద్దరుం। బెదరికవుంగి లింపనెరపెంగలకోకిలకాకలీధ్వనిక॥ ౨

మధ్యాప్రవత్స్యత్పతిక-

చ ॥ పొలతిరోయిప్పుడూరికినిబోయెదవంచువిభుండువల్కి-న।

న్నెలకొని బాష్పపూరములనింపదు కన్నుల వెచ్చనూర్పదున్ । పలదని
విఘ్నవాక్యములు వల్కదు తత్తరమందియుత్తరిం । బలుమరుఫాలముం
దడవెఁ బాణిని బ్రహ్మలిపింబరింపఁగన్ ॥ ౩

ప్రౌఢాప్రవత్స్యత్పతిక-

చ॥ ఒనరినకూర్మితోడ విభుఁడూరికి బోయెదనంచుఁ బల్కినన్ । స్వి
నుదుల తాఁగి చేతికినిపీడ మొసంగుచు బోయిరమ్మనీ । మనమున బత్తు
మెన్నటికి మాపయి నుంచుము ప్రౌఢనాయకా । వినియెదు వింతగాగ
నిది వెంబడి నా శుభవార్తలన్నియున్ ॥ ౪

పరకీయాప్రవత్స్యత్పతిక-

చ॥ మగని తృణీకరించితిని మామకు నత్తకు దుడ్డుఁ బెట్టితి । స్నెగడిన
నీతి బాసితిని నీతయి నీవికశైన మైనహో । వెగటగుఁ బాపమిట్లనుభవిం
పకఁ దీరునె యిట్టి మేనికిం । దగుదగు మన్మథాగ్నిపరితాపసముద్ధతతీ
వ్రవేదలల్ ॥ ౫

సామాన్యాప్రవత్స్యత్పతిక-

చ॥ పదరుచు నీవిటూరికిని బైనము బోయెదనన్నమాత్రలో । యడటున
మేను దిక్కివలయంబులు జారెను నీదు యుంగరం । బదిరయొసంగినం
గరమునందు ధరించెదఁ గంకణంబుగా । జెదరగని వ్వ్మటించు వెలచేడి
యదూ సెవిటుండు నిల్వగన్ ॥ ౬

ఇది కేవలప్రవత్స్యత్పతికాలక్షణంబగు నవమకుసుమము-

వ॥ మఱియుం బూర్వగ్రంథసంప్రదాయంబున సమాగచ్ఛత్పతిక య
నియెడు పదియవ నాయిక గ్రహింపంబడియెడు నది దేశాంతరగతుడై
యుండి తత్క్షణంబున వచ్చు నాథునింగని సమ్మోదానందాశ్రువిరహా
పశాంతులంగలది- సద్యస్సమ్మోదము బ్బురపాటు గగుర్పాటు అద్భు
తాలోకనము ప్రౌఢిగ్వగహతాపోపశాంతిస్మితపూర్వోత్సాహభాష
ణము ముఖవిలాస హర్షాశ్రుసిద్ధమనోరథావాప్తులు మొదలగు చేష్ట

లంగలయది॥ ౧

అలముగ్ధాసమాగచ్ఛత్పతిక-

చ॥ చిరముగ రాడిదేమొయనిచింతిలిమార్గముఁజూచిచూచిమం।
దిరమునకూరనుండివెడదేరగవచ్చిననాథుగాంచిబి । త్తరికుచకుం
భఘర్మకణధారలఁబాద్యమొసంగినవ్వుల। స్వైరులనుబూజజేసికడు
వేగఁజనెంబడకింటిచాయకుఁ॥ ౨

మధ్యాసమాగచ్ఛత్పతిక-

చ॥ ఒదవినకూర్మిదూరముననుండియుఁవచ్చిననాథుఁజూచితా।
గదసికవుంగలింపగమకంబొనరించుననింటిచాయఁబోఁ । జఁటు
మునొందునిట్లుభయపక్షకుతూహలనిశ్చితాత్మయై। కదలుచునిట్టెఁ
గొమ్మజిగిగ్రమ్మినచిత్తరుబొమ్మకైపడిఁ॥ ౩

ప్రౌఢాసమాగచ్ఛత్పతిక-

ఉ॥ కన్నులబిత్తరంబువలిగబ్బిచనుంగవనుబ్బుమోముకు। న్వెన్నె
గనవ్వుకత్తెఁబతివచ్చెనెయిప్పుడదేమిదెచ్చెనీ। సన్నుతపూర్ణచం
ద్రికకుచల్లనితమ్మికిదావియిచ్చుకుం। దిన్ననచిల్కపల్కులకుదీయన
దెచ్చెవిభుండునెచ్చెలీ॥ ౪

పరకీయాసమాగచ్ఛత్పతిక-

చ॥ పడతుకయూరనుండిపతిబాసినయానదువీధిబోవగా। నెడ
యకదాగవాటమునెకించుకనూరగజేసియింటివా। రుడుగకనాడు
మాటకొకయుత్తగమొక్కటివేరెయిచ్చుచుం। దడవుగఁజూచిమైవి
రహతాపమణంచునుఘుమఁవారిధిఁ॥ ౫

సామాన్యాసమాగచ్ఛత్పతిక-

చ॥ తడయకనూరనుండిపతిదవ్వులరానెదురేగిబాష్పముల్ । వ
డివడిజింపగద్గదికవార్తలఁగేహముఁజేర్చిఁశయ్యపై। నిడిబహుళో

న్నెలకొని బాష్పపూరములనింపదు కన్నుల వెచ్చనూర్పదుఙ్। వలదని విఘ్నవాక్యములు వల్కదుత త్తరమందియత్తరిం। బలుమరు ఫాలమునం దడవెఁ బాణిని బ్రహ్మలిపింబఠింపఁగఙ్॥ ౩

ప్రౌఢా ప్రవత్స్యత్పతిక-

చ॥ ఒకరిన కూర్మితోడ విభుఁడూరికి బోయెదనంచుఁ బల్కినఁ। న్వీనుడులతాంగి చేతికి నిపీడె మొసంగుచు బోయిరమ్మనీ। మనమున బత్తి మెన్న టికి మాపయి నుంచుము ప్రాణనాయకా। ఇని యెదు వింత గాగ నిది వెంబడి నాతు భవార్తలన్నియుఙ్॥ ౪

పరకీయా ప్రవత్స్యత్పతిక-

చ॥ మగని తృణీకరించితిని మామకు నత్తకు దుద్దుఁ బెట్టితి। నెగడిన నీతి బాసితిని నీతయి నీవిక జైన మైనహా। వెగటుగుఁ బాపమిట్లనుభవింపకఁ దీరునె యిట్టి మేనికిం। దగుదగు మన్మథాగ్ని పరితాపసముద్ధతిఁ బ్రవేదలల్॥ ౫

సామాన్యా ప్రవత్స్యత్పతిక-

చ॥ పదరుచు నీవిటూరికిని బైనము బోయెదనన్న మాత్రలో। యదటున మేను చిక్కి వలయంబులు జారెను నీదు యుంగరం। బదిరయొసంగి వంగెరము సందు ధరించెదఁ గంకణంబుగా। జెదరగని మ్మటంచు వెలచేడియ దూనె విటుండు నిల్పగఙ్॥ ౬

ఇది కేవల ప్రవత్స్యత్పతికాలక్షణంబగు నవమకుసుమము-

వ॥ మరియుం బూర్వ గ్రంథ సంప్రదాయంబున సమాగచ్ఛత్పతికయనియెడు పదియవ నాయిక గ్రహింపంబడియెడు నది దేశాంతరగతుండై యుండి తత్క్షణంబున వచ్చు నాథునింగని సమ్మోదానందాశ్రు విరహాపశాంతులం గలది- సద్యస్స మ్మోదము అబ్బురపాటు గగుర్పాటు అద్భుతాలోకనము ప్రాగ్విగహతాపోపశాంతి స్మితపూర్వోత్సాహభాషణము ముఖవిలాసహర్షాశ్రుసిద్ధమనోరథావాప్తులు మొదలగు చేష్ట

లంగలయది॥ ౧

అలముగ్ధాసమాగచ్ఛత్పతిక-

చ॥ చిరముగ రాడిదేమొయని చింతిలి మార్గముఁ జూచిచూచి మం।
దిరమున కూరనుండి వెడదేరగ వచ్చిన నాథుఁ గాంచి బి। త్తరికుచకుం
భఘర్మకణధారలఁ బాద్యమొసంగి నవ్వ్వాల। న్విరులను బూజసేసి కడు
వేగఁ జనెంబడకింటి చాయకున్॥ ౨

మధ్యాసమాగచ్ఛత్పతిక-

చ॥ ఒదవిన కూర్మి దూరమున నుండియు వచ్చిన నాథుఁ జూచి తా।
గదసి కవుంగలింపగ మకంబొనరించును నింటిచాయఁ బోఁ । బడటు
ము నొందు నిట్లుభయపక్షకుతూహలనిశ్చితాత్మయై। కఁగలుచు నిట్టిఁ
గొమ్మ జిగిగ్రమ్మిన చిత్తరు బొమ్మకైవడిన్॥ ౩

ప్రౌఢాసమాగచ్ఛత్పతిక-

ఉ॥ కన్నులఁ బిత్తరంబు వలిగబ్బిచనుంగవ నుబ్బు మోముకు। న్వన్నె
గనవ్వు కల్గఁ బతి వచ్చె నయిప్పుడ దేమి దెచ్చెనీ। సన్నుత పూర్ణచం
ద్రునకుచల్లని తమ్మికిదావి యిచ్చుకుం। దిన్న నచిల్కపల్కులకు దీయన
దెచ్చెవిభుండు నెచ్చెలీ॥ ౪

పరకీయాసమాగచ్ఛత్పతిక-

చ॥ పడతుక యూరనుండి పతి బాసిన యానదు వీధిబోవగా। నెడ
యక దాగవాటము నొకించుక నోరగజేసి యింటి వా। రుడుగక నాడు
మాటకొకయుత్తర మొక్కటి వేరె యిచ్చుచుం। దడవుగఁ జూచి మైవి
రహతాప మణంచు నుఘమణ వారిధిన్॥ ౫

సామాన్యాసమాగచ్ఛత్పతిక-

చ॥ తడయక నూరనుండి పతిదవ్వులరానెదు రేగిబాష్పముల్। వ
డివడిజిండ గద్గదిక వార్తలఁ గేహముఁ జేచి నాశయ్యపై। నిడిబహుళో

పచారములనింపొనరింపుచు వారకాంతతా। విడుచునురోక్కపుస్ము
తుపు వేమది మెచ్చులుసూటిదేరగ౯॥ ౫

ఇది కేవలసమాగచ్ఛాత్పతికాలక్షణంబగుదశమకుసుమము-

వ॥ గ్రంథవిస్తరభీతిచేనీనాయికలకుత్తమమధ్యమాధమత్వంబులువివరింపంబడదయ్యెనైననవ్విధ త్రయంబందుంబండితులూహించికనుంగొనుటసులభంబు- మరియువిశ్వాసంబుకలిగియూరటగాబాశ్వ౯మునందుసంచరించునది సఖియనంబరగు వీసఖియలంకరించుటయుపాలంభించుట శిక్షించుటపరిహసించుటలగు నీకార్యంబులంగలయది-అందు॥ ౧

అలంకారిక-

చ॥ కులుకుమెరుంగుగుబ్బపయిఁగూరిమినాథునికేల్చెలంగగా।
వలనుగఁబత్రికాంకురముఁవ్రాయునెపానరహస్యవేళనా। చెలువుని
గోరుచన్నుమొనజేరినయుల్కలతాంగియచ్చెలిం। గలువలబంతిచేవి
సరెఁగన్నులనవ్వుచుహుంకరింపుచు౯॥ ౨

ఉపాలంభన-

ఉ॥ మిక్కిలిగజ౯సేయుచునుమేఘముభూస్థలినెల్లచోటుల। న్నెక్కువవర్షధారలనునింపుఘటింపువిధంబునాతిరో। మక్కువనీపయిన్నిలిపెమంచిదిమత్సఖివైననీవుమే। లక్కఱలేశమవ్విభునియందిడవైతివిదేమిచిత్రమే॥ ౬

చ॥ వనితనికుంజమూంగదియువల్లభశేఖరుఁగృష్ణుఁజూడనిం। పె

నయఁగఁ జూచువేళ విభుఁడిట్లనుచుంగనఁగూడు మెల్లన । న్దినమున
ఝంకృతుల్నెరపుఁ దేంట్లను కేలఁబరిభ్రమించుప । జ్జనజటులాగ్ర
చంచుపుటచంచలమత్తచకోరయూధముల్ ॥ ౪

పరిహాసిక -

చ॥ చెలువుదశావతారములఁ జిత్రములందులిఖించియిందులో । వె
లసెడుసప్తమాకృతికివిస్ఫుటనామముఁ దెల్పుమాయనం । దులతులసిగ్గు
నిగ్గులుకదాంగలిరెప్పలగుప్పళింపగా । జిలిబిలిముద్దులేనగవుచేతనె
యుత్తరమిచ్చెసీతయున్ ॥ ౫

వ॥ దౌత్యవ్యాపారపారంగతయగునది దూతియనంబడునా
దూతినాయికానాయకులకుసంఘటనంబు సేయుటవిరహము దెలుపు
టయునాపనులంగలయది ॥ ౬

అందుసంఘటనము -

చ॥ రసికులుమెచ్చగానిపుడు రాతిరియయ్యెనుచిమ్మచీకటు । ల్భ
సలకదంబడాంబరవిలాసమునందిశలాక్రమించెన । య్యసమశరుం
డునుత్పలమహాస్త్రమునెక్కిడెయాఁవతంబునై । యొసపరిమాటలేల
సమయోచితకృత్యమునిర్వహింపవే ॥ ౭

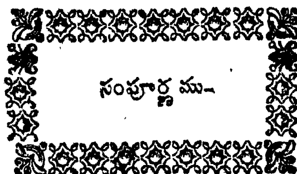
విరహము దెలుపుట -

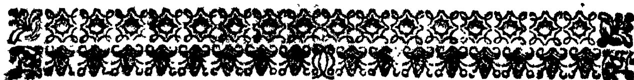
మ॥ సరసీజేక్షణకృష్ణదేవవినుమీసత్యంబునామాటమే । ల్పగగ్రా
థదశాంతదీపకళికాభావంబునుంజెందెదు । న్నెఁరయన్నీవుపదప్రి
మాణనిరతిస్నేహంబులూరింపుమా । ధరసర్వంబుమహాంధకారర
హితత్వంబందిశ్రీనింపఁగన్ ॥ ౮

ఇదిసఖ్యాదిలక్షణంబగు నేకాదశకుసుమము -

గ॥ ఇదిశ్రీమత్కోదండరామవరప్రసాదలబ్ధచతుర్విధకవితా

ధురీణభరద్వాజగోత్రపవిత్రవేంగళమంత్రిపౌత్రరంగయామాత్య
పుత్ర సత్కవిజన మిత్రకుకవిలతాలవిత్ర గుడిపాటివంశ పయః
పారావారరాకాసుధాకర సురతాణికోదండపతిప్రణీతం
బైనశృంగార రసమంజరియందు ఏకోనషష్టిపద్యదళంబు
లుంజతుర్దశవచన కేసరంబులుంగలిగియేకాదశకు
సుమంబులచేనురువణించు ద్వితీయగుచ్ఛము.

శ్రీ రస్తు-

శృంగార[illegible]మంజరి - తృతీయగుచ్ఛము-

క॥ శ్రీరంగధామనఖవిస్ఫారితమకరీకలాపధగధగితకుచాం।
భోరుహకుట్మలయగుమా। శ్రీరంగేశ్వరియభీష్టసిద్ధులొసంగుఁ॥ ౧

వ॥ శృంగారరసంబునకునాయికానాయకులిరువురునిరూపింపంబడందగినవారైయుండుటనింకనాయకలక్షణంబు దహరించెదనం డునాయకులు- పతియుఉపపతియువైశికుండనంద్రివిధులగుదురేట్లన ధర్మ్యక్త్రప్రకారంబునంబాణిగ్రహణంబొనర్చునతండుపతి॥ ౨

అలపతి-

చ॥ సరససుధాకణంబులనుచల్లఁగఁజిందుముచందమామపై। నెరయఫణాతపత్త్రములనీడగనేయవదేలవాసుకీ। వరసురవాహినీజలలవంబులఁజల్లుముమార్గమెల్లెడం। దురుసగునెండచేగిరిజతోఁశివను శ్రాంతివహింపకుండఁగఁ॥ ౩

వ॥ ఈపతిఅనుకూలుండుదక్షిణుండుధృష్టుండుశఠుండునసజతుర్విధుడగునెట్లనబరాంగనాపరాఙ్ముఖుండైసర్వదాస్వీయానురక్తుండగువాడనుకూలుండు॥ ౪

అలయనుకూలుండు.

చ॥ వసుధమృదుత్వమొందుదినవల్లభశైత్యము జెందుమాగఁ మా। వెసలఘువృత్తినింగనుముస్వేదమణంచుసమీరచెంతనే। పొసఁగుముదండకావనమహామ్మెడగాగగిరీంద్రసీతయిం। పెసగఁగన న్నుగూడిచరియింపుచుఁగానకువచ్చుచుండఁగఁ॥ ౫

వ॥ నాయికాకదంబంబునందు సహజసమానురక్తిగలవాడుద

క్షీణుండు॥

అలదక్షీణుండు-

ఉ॥ముందటనున్న మన్మథవిమోహనలోచన లెందరేనినే। నిందరి యందునక్షీయుగ మేక్రియనిల్పెదనంచు నె[illegible]తా। నందముమీరమీలి తదృగంచలుఁడైమధుసూదనుండునిం। పొందగ మేనఁగొల్రింబులక లూరఁగనిల్చెఁదరస్మితాస్యుఁడై॥ ౭

వ॥నిశ్శంకంబుగానేరంబొనరించియునాయికచేఁబరిహరింపంబడి యుభయంబొందక మరలిప్రియంబులంజెప్పెడువాఁడు ధృష్టుఁడు॥ ౮

అలధృష్టుఁడు-

చ॥ విరివిగదారహారములు వేయుచువాకిలిపెళ్లగొట్టిన। న్గరిమవి ఘుండుదూరమునఁగన్గొనుచుండెనుశయ్యచెంతలం। గరవలయంబు నేవెదుకగ్రక్కునఁదా వెదుకంగవచ్చెనే। బరువడిదిట్టినన్నగుడఁ బాశ్వమునంబవళించెనెచ్చెలీ॥ ౯

వ॥కాంతలయందుకపటంబొనర్చువాఁడుశఠుండు॥ ౧౦

అలశఠుండు-

చ॥విరిసరికొప్పునందురిమివింతగఁగస్తురిబొట్టుమర్చియు। న్సరసతో హారముల్పెరపిసమ్మతిఁగామినివిశ్వసించిన। న్హరువగుగాంచికాగు ణమెయూరముగాసవరించుచాయగా। పెరవునఁగేలఁబోకముడివీ డిచెవిత్తరితత్తరింపఁగన్॥ ౧౧

ఇది కేవలపతిలక్షణంబగుఁబ్రథమకుసుమము-

వ॥ఆచారహీనుండగువాఁడుఉపపతియగు॥ ౧

అలయుపపతి-

చ॥మెలగెడుశంకచేతననిమేషతఁజూడగరాదువేడుకన్। వల యనివాదభీతిసుఖవైఖరిగౌగిటఁజేర్పరాదుగా। కులుకుమెఱుంగుమో

వ్వఁబలు కుమ్ములు సేయఁగ రాదు నెమ్మదిం। గలమణితమ్మ గ్గదుప కాంతునిపొందొకపొం జెయింతికిన్॥ ౨

వ॥ ఈయుపపతికనుకూలదక్షిణధృష్టశఠత్వంబులుగలవందుశఠత్వంబునియతంబు- మఱియుసకలవేశ్యోపభోగరసికుండువైశికుండు॥ ౩

అలవైశికుఁడు-

చ॥ నెలకొనికొంచికింకిణీఘణిల్లని మ్రోయగఁగంఠపాళికం। దలగ కవింతకూగిబకదారిరవంబులుకుల్కుఁజూపులం। గలయబెడంగుఁగ న్బొమలొకానొకమైనచలింపసొంపున। న్మెలగెడువారకాంతగతి మెచ్చెదనేవలరాజుసాక్షిగన్॥ ౪

వ॥ ఈవైశికుండుత్తమమధ్యమాధమభేదంబులం ద్రివిధంబులంగలవాడు - ప్రియకెంతకోపంబైనన్మఱిమఱియుపచారంబులొనర్చువాడుత్తముండు॥ ౫

అలయుత్తమవైశికుఁడు-

ఉ॥ కేకరలీలనింతికనుకెంజిగిజూచియుఁజూడనట్లుగా। పైకొని మాటలాడదనుపంతుగనవ్వదుజూడఁడెవ్వరిం। దీకొనిశయ్యఁజేరి మనుతీరునఁగాంతకుఁవీడెమీయగా। నాకుమడంచువింతగనుహారముఁగూర్చునతొత్తముండుడై॥ ౬

మధ్యమవైశికుఁడు-

చ॥ అగడునహాస్యలాస్యపరిహాసముమానివిలోచనాబ్జము। ల్మిగులఁగశోణమైనఁగనిమెచ్చుచుగుబ్బలఁబత్రికాంగముల్। వగవగరీతిమేనికినివైఖరిమాపటివేళఁబెట్టుచున్। సొగసులఁజూతుగాకయనుచున్నిలిచెన్నిలయాంగణంబునన్॥ ౭

వ॥ లజ్జాదయాభయంబులువర్జించికామక్రీడలయందుకృత్యాకృత్యవిచారంబు సేయనివాడధముండు॥ ౮

అలయాధమవైశికుండు-

ఉ॥ న్యాయములజ్జయుంగరుణనమ్మికకోపభయైకశేశము । తే
రొడజూచినన్మది నెకించుక నెంచకఁబుష్పకోమలిం। బ్రాయకఁగం
ద జేయు ఖరపాకవిచక్షణు నెందుగాంచిన। నోయరె వైశికాధమశి
రోమణిఫీఁడని పౌరకామినుల్ ॥ ౬

ఇదియుపపతివైశికులలక్షణంబగుద్వితీయకుసుమము-

వ॥ మానిచతురులుశఠాంతర్భావులు॥ ౧

అందుమాని-

చ॥ మనముమహేంద్రవజ్రమగుమాటలుతీయనితేనెకోటలా।
ననిచెలివల్కఁగోపమునచ్చటనిల్వకఁబోయిమళ్లితా। ననువుగవ
చ్చియుంబ్రియములాడకనావలిమోము సేయునా। ఘనిపయిబ్రాలెదై
న్యగతితోపగనింతికటాక్షభావముల్ ॥ ౨

వ॥ వాక్చేష్టలవ్యంగ్యముగలవాడుచతురుడాచతురునకువచన
వ్యంగ్యసమాగమముచేష్టావ్యంగ్య సమాగమంబని రెండులక్షణంబు
లు॥ 3॥ అందువచనవ్యంగ్యసమాగమము॥

ఉ॥ముద్దియరోభయంకరతమోఘనకూటజటాలమైనయీ। యు
ద్ధమరేయివేళలనుమహావనవాటికివాహినీతటిక్ । హద్దిరయొంటి
బోయెదవెయక్కట తెల్పవెయేమివింత నే। యొద్దిక మీరనీకు నెవరో
తగినట్టిసహాయమెన్నఁగక్ ॥ ౪

చేష్టావ్యంగ్యసమాగమము-

తే॥గీ॥ ఎమ్మెగాఁడొక్క బంగారునిమ్మపండు। కరజములనెత్తినో
కవింతహారువుమీర। మందిరద్వారరచితార్క మండలమున। బిందు
వొనరించిచనియెఁబూఁబోఁడువదన॥ ౫

వ॥ ప్రోషితపతిప్రోషితోపపతిప్రోషితవైశికుండనంబతిత్రయం
బుప్రోషితత్వమొందు॥ ౬

నందుప్రోషితపతి.

ఉ॥ నెమ్మియిరుల్ను రుల్నెరులు నెమ్మిగమద్దముకన్నులంటివా। తమ్ములుమాటలౌయమృతధారలుగుబ్బలిజోడుగుబ్బలా। యెమ్మెలరంభలూరువులుయెవ్వతెకవ్వనితాశిరోమణిం। గ్రమ్మికరొమ్ముపైనిడకఁగంతునితాపముశాంతిబొందునే॥ ౭

ప్రోషితోపపతి.

మ॥ జలకేళీకుతుకంబునంజనుచునిచ్చ న్వెంటనేనొంటిరాఁ। బులకల్గుబ్బలనంకురాగ్రణము లైశృంగారఁగాఁజూచితా। కలితాంతస్మితదృక్తరంగితచమత్కారంబులంజాణయా। చెలినన్నొందనసొమ్ము జేసికొనుటల్ చింతించెదన్నెమ్మదిన్॥ ౮

ప్రోషితవైశికుండు.

చ॥ కులుకునొయారపున్మసుఁగుఁగొంగరజారగగుబ్బలుబ్బగా। సొలపులుమీరఁగాఁగొసరుఁజూపులఁజూచుచురాజవీథిలో। మెలఁగుచుగిల్కుగిల్కుమనుమెట్టెలమెట్టరివారకాంతమై। చెలువుగగానసామదనచేష్టలనెప్పటికిందలంచెదన్॥ ౯

అభిజ్ఞుండురసాభాసుండు.

చ॥ పొలతిరొయెవ్వరుంగననిపూవులతోటకునొంటిఁబోయితి। వ్వోలపునభావగర్భముగఁజూచితివీడెములీడులీలగా। బలిమినిగుబ్బలేర్పడఁగఁబయ్యెదజాఁచితివేమిజేసిన। న్నెలమినినింగితంబెరుగఁడేమిటువానికెరుంగజేసెదన్॥ ౧౦

వ॥ సఖియుంబోలెనాయికంబరిహసించువాఁడుపరిహాసకుఁడు.

ఈక్రియప్రియాకృతపరిహాసము.

చ॥ చలమునజుల్కజేసిబోమసైగలజూపినమీరునెచ్చెలు। ల్పిలిచినమాటలాడననిచేరిమనుగృష్ణుఁడుకేరినవ్వినం। గులుకుమెలుంగుమోవిపలుగుర్తిమ్ముచుచుక్కలనుమ్మలింపఁగా। నెలకొనిరాధసీత్క్రా

తులనింపుచు మోమువాంచెసిగ్గునన్॥ ౧౧

వ॥ అవస్థాభేదంబులు నాయికలకుఁగల్గునట్లు స్వతస్సిద్ధంబుగాన
నుకూలదక్షిణధృష్టశఠులగు నాయకులకుం గలుగనేరవు-విప్రలబ్ధఖం
డితాదిభేదంబులంగీకరింపంబడునవి గానెన్నంబడుగాని యవి సాం
ప్రదాయంబులు కావు - మరియు నొక్కప్పుడు వ్యత్యాసముగాఁ గలు
గంజెప్పిన నది రసాభాసంబగు॥ ౧౨

ఇది తృతీయకుసుమము-

వ॥ మరియు నీనాయకులకు పీఠమర్దవిటచేటవిదూషకులననర్మస
చివులు నలువురు కలరందుకు పితస్త్రీప్రసాదగుండు పీఠమర్దుఁడు॥

అల పీఠమర్దుండు-

ఉ॥ మానము మానకున్నఁ గడుమంచిది మాటలు దైన్యమందనీ । ప్రా
ణికసీదు మేనొరసి పోమి పరిమళలీల జెందగా। మానితఘూర్ణితాక్షి
వయి మక్కువ నెవ్వనికోపగించితో । వానితపఃఫలంబునకు వందన
మే నొనరింతు నిత్యమున్॥ ౭

వ॥ కామతంత్రకలాకోవిదుండు విటుండు॥

అలవిటుండు-

మ॥ ఇదిగో వచ్చె సుధాకరుండు పవనుండే తెంచె భృంగీతతుల్ గది
సెన్నంకృతి మీర సిద్ధరసముల్గా నిన్ని జేకూర్చియా। మదనుండే యనవ
ద్య వైద్యుఁడగుచున్నాఁ డిప్పుడుం గాఁ ప్రాణేశుపై। మదిలో నాగ్రహరోగ
మెట్లు నిలుచున్ మత్తద్విరేఫాలకా॥ ౮

సంధానకుశలుండు చేటుండు-అలచేటుండు

మ॥ అదిగో వచ్చెను నందనందనుఁడు దైవాధీనయత్నంబుగా। నిది
గో వచ్చెను రాధ కుంజమున కైయింపొందగా నంచుదా। బదటంబుం
ధుచుఁదీర్ఘికన్ స్వేదకుచుంబానీయపానేచ్ఛగా। గడ తెన్నర్మసఖుం

డునింపుదనరంగాఁ గైతవశ్రాంతుఁడై॥ ౫

వ॥ అంగవికారాదులచేఁ బరిహసించువాఁడు విదూషకుండు ౬

అలవిదూషకుండు—

ఉ॥ పయ్యెదకొంగుఁ బట్టియలభామను శయ్యకు జేర్చి యంతనే। నెయ్యము మీర నైకముడి నేర్పున వీడుచు నంతలోననే। యొయ్యెడనో విదూషకుఁ డయోఁ బెదరంగ నొనర్చె నక్కటా। చయ్యన వేకువం దెలుపు సాహసకుక్కుటకంఠనాదమున్॥ ౭

ఇది చతుర్థకుసుమము—

చ॥ తలకొనునట్టి లే జెమట స్తబ్ధతయుం బులకాంకురంబులుం। బలుకులఁ దోఁచునట్టి స్వరభంగము కంపనము న్వివర్ణముం। బలుమరు బాష్పముం బ్రళయభావము నుందగునట్టి లీలలే। యలవడు సాత్త్వికోదయగుణాష్టకమై కవిసమ్మతంబుగన్॥ ౮

సాత్త్వికోదయము—

చ॥ పలుమరు గద్గదస్వరము పొందిన చెక్కుల మేన బుల్కలుఁ। బలుచన మోవిపైఁ గనుల బాష్పము గుబ్బల ఘర్మపూరము। న్నెలకొను నెన్నడన్ జడత నెమ్మదిలోఁ బ్రళయంబు గాంచియీ। చెలి పురవీధిలో రసికశేఖరు రంగుని జూచె నేమకో॥ ౯

వ॥ రసస్థాయీభావంబున శృంగారంబు సంభోగవిప్రలంభభేదంబునఁ ద్వివిధంబగు నందు సంభోగశృంగారము— ౧౦

చ॥ గగనము సంచలించె ధరకంపముఁ జెందెను జారె మేఘము। ల్మిగులగులాద్రులుం బాదలె మీరఁగ నాడెను రాపగోర్మిక। ల్నెగడిక పోతముల్వాలికె నీటుగ నల్లలనాడెఁ జంద్రుడా। సొగసివరుం బనంగు వెడఁ జుక్కలు రాలెను దిక్కులెల్లెడన్॥ ౧౧

విప్రలంభశృంగారము—

చ॥ జలధరజాలము ల్మెరయ సారెకు నీవిటు వచ్చు మార్గముఁ। గల

యఁగఁజూడఁగోరి సతికంఠసమీపముఁజేరెఁ బ్రాణముల్ వలపునుమీరి
తానెగరివచ్చెదనంచుదలంచియుబ్బునల్ స్థలరుహపత్రిదంభమునఁజ
ల్గవరెక్కలుదాల్చెనద్దిరా॥ ౧౨

వ॥ ఈవిప్రలంభశృంగారమునకుదశావస్థలుగలవువానివివరిం
చెదన॥ ౧౩

తే॥గీ॥ తలపులోనభిలాపచింతాస్మృతులును। వెలయుగుణకీర్త
నోద్వేగవిలపనములు। నున్మాదవ్యాధిజడతలునొనరులయము। వలపు
ననుబూనునివిదశావస్థలనఁగ ॥౧౪॥ ఈయవస్థలయందుసంగమేచ్ఛ
యభిలాషమనంబరగు॥ ౧౫॥ అలయభిలాషము॥

తే॥గీ॥ తరుణిసెమ్మోనిలావణ్యసరసియందు। వేడుకనువాత్రెసావ
నోవీక్షణములు। మనసుఘనమౌటనచ్చటమగ్నమయ్యె। జుల్కనివి
గానదేలాడెజూపులపుడు॥ ౧౬॥ సందర్శనసంతోషప్రకారంబులఁ
జింతించుటచింత॥ ౧౭॥ అలచింత॥

తే॥గీ॥ సారెకునుసేనుయీనికుంజంబుచెంత। నలయఁజేసెదనల
కలకంఠరవము। వేగరాధకుబాడమునువిభ్రమములు। దూరమలరిం
చునయనాబ్జతోరణములు॥ ౧౮॥ ప్రియాసంబంధచేష్టాదులజ్ఞాపకము
స్మృతి॥ ౧౯॥ అలస్మృతి॥

చ॥ వినుతగుణాఢ్యుఁడైనరఘువీరుఁడదేమొవియోగమొందియు।
స్ఘనముగబాష్పపూరములగన్ను లనింపఁదుసూర్పుదాల్పడిం। పొన
రఁగమేనఁగొంబులకలూరిచలింపకనుండుటెల్లనా। జనకసుతావి
లాసబహుసంస్మరణానుభవప్రభావముల్॥ ౨౦

వ॥ విరహవేళఁగాంతాసంబంధస్మృతియొనర్చుటగుణకీర్తనము॥ ౨౧॥

అలగుణకీర్తనము-

తే॥గీ॥ గురుకుచస్పర్శమేస్పర్శకూర్తి మీర। వెలదిముఖవీక్షణం
బెవీక్షణంబు। అంగనాసంగకేళికథానులాప। సమయమేకదసమ
యంబుజాణలకును॥ ౨౨

వ॥ కాయక్లేశంబుచేసకలభాగ్యంబులకాపాయంబులనితలంచు

కుద్వేగము॥ ౨౪

అలయుద్వే[illegible]ము

చ॥ ధరవిమపాలవి త్తగుసుధాంశుని[illegible]క[illegible]
శాసరోజమదవారణమైతగునివ్వసంతుని। న్మ[illegible]నితస
ద్వితీతివెంతటిపెద్దవైతివో। యిరవుగనేమిచేసెదవికింతటికన్నను
జాసనా॥ ౨౫

వ॥ ప్రియనాశ్రయించినకల్పితవ్యవహారము ప్రలాపము- దీనికం
కరణవికారంబుగావించుటయుత్కంఠయగు। ౨౬। నలయుత్కం
ప్రలాపము॥

తే॥ గీ॥ రామయు పుడప్పువీధినిరాకను న్నె। యెవ్వారేమనిరో లేక
ంతమాత్ర। మైనమదినిల్పునాయింక నేను నెట్లు। శంబరారాతిశర
ధనంతరింతు॥ ౨౭

వ॥ ఔత్సుక్యసంపాదితమనోవిపర్యాసముచేతనూహింపంబడు
యాశ్రితవ్యథావ్యాపారమున్మాదమనంబడునదికాయికవాచికం
లనరెండువిధంబులయ్యెనందుకాయికోన్మాదము॥ ౨౮

చ॥ ప్రతిఫలితామృతాంశువునుభామముఖంబనియెంచినాయకుం
తులితలీలమీరఁబరిహాసముఁజేసినయెంతయేనియుం। బ్రతివచనం
బులేమిగనిపైదలిమానముఁజెందెనంచునా। యతఁడలకాంకితంబు
మునహ స్తముచేఁదడవుంబ్రియంబుగన్॥ ౨౯

వాచికోన్మాదము-

చ॥ నెనరునఁబోయితామగుడనేచిననచూపులుమళ్లకున్న నె।
మ్మనమునుబంపనేగియదిమర్లకనింతికధీనమయ్యెదా। నె నయఁగఁద
క్కినప్పగుడనేరని ప్రాణసమీరమున్న దే। యనువునకార్యపద్ధతిసహా
య్యము సేయగనేచుమానీయెడన్॥ 30

వ॥ ప్రియాశ్రయాశాబంధాప్రాప్తిసంభవంబగుతాపంబువ్యాధి॥

అలవ్యాధి-

క॥ బాలికతాపంబార్పఁ | గాళశ్లోసంజ్ఞ చందనంబులు దాల్పన్ జాలిం గన్నీసా మేనని | దేలాచిలువలుసుసున్న మిటునిఁ బెదరె॥

వ॥ విరహావేదనావికారమాత్రంబెరుంగిన జీముగ లయవస్థజడత॥ ౩

అలజడత

చ॥ మెదలిన సన్నపైటయని మేమవినిశ్చలతారకాక్షులుఁ। గద కనుండుటం గరముకంకణభావవిహీనరావముం। జెదరనియట్టి ను తికనిజిత్తరుబొమ్మకుభేదమొక్కటే । పొదలిక నీదుపేరువినిపుల్క జాలొక్కను మేన లేమకున్॥ ౩

వ॥ దర్శనంబు స్వప్నచిత్రసాక్షాత్కారంబులం ద్రివిధంబగుస దుస్వప్నదర్శనము॥ ౩

ఉ॥ హారములం గ్రహింపఁ డొకహస్తముకంకణమంటు దెంతయుం। గూరిమిమీరరత్నమయకుండలముద్ధరియింపఁ డేమకో। యారయుని న్నరాత్రిఁ గలయందవతంసితకేకిపింఛుఁడై। చోరుఁ డొకం డునా మనముసూరెలు బెట్టెగ దేతలోదరీ॥ ౫

చిత్రదర్శనము-

చ॥ పలుమరు మోవియాని మొనపంటను నొక్కుచుఁ గబ్బిగుబ్బల న్వ్రాలపులుమీర గోర చెలవంకలదిద్దుచు హస్తలీలచే। నలమినినీవిఁ జా ర్పఁడిదియేమని యెప్పటిరీతి నెంచితా। పొలతియు భావచిత్రితవిభుం డగఁ జేరువి మోహితాత్మయై॥ ౩

సాక్షాద్దర్శనము-

చ॥ చిరగతి నెగ్గులాడకు వెసిగ్గమనంబ చలత్వ మొందకే। నెరవ కుమీని మేషమును నేత్రమయించుక తాళుమన్మథా। కరమున వేణు వుందనరకర్ణావతంసితకేకిపింఛఁడై। సురుచిరలీలవచ్చెని దెచు చెవ శ్రీధరుఁడైన కృష్ణునిన్॥ ఇది పంచమకుసుమము- ౪౨

సీ॥ శ్రీకరసందపరీకాగ్రగణ్యుండు వహిమీరుగుడిపాటివంశభ
వుఁడు। బిరుదుగావరఘంటసురతాణిపేరఁదిమహితుఁడౌ వేంగళ
మంత్రిపౌత్రు। డతులితుఁడారంగయామాత్యతనయుండు పీరమాం
బానందవృద్ధికరుఁడు- సింగనవెంగనశ్రీనిధులనుజుడైభాసిల్లుకోదం
డపతిఘనుండు। సరసకవితాచమత్కారసార్వభౌముఁ। డవనిశ్రీరం
గధామదయాశ్రితుండు। యెలమిరసమంజరినిరచియించెనందు। సల
ఘుపైతగుగుచ్ఛత్రయంబు దనర॥

గ॥ ఇదిశ్రీమత్కోదండరామవరప్రసాదలబ్ధచతుర్విధకవితాధు
రీణభరద్వాజగోత్రపవిత్రవేంగళమంత్రి పౌత్రరంగయామాత్యపు
త్రసత్కవిజనమిత్రకుకవిలతాలవిత్రగుడిపాటివంశపయఃపారావా
రరాకాసుధాకర సురతాణి కోదండ పతిప్రణీతంబైనశృంగారర
సమంజరి యందు చత్వారింశత్పద్యంబులుం జతుర్దశవచనకేస
రంబులుంగలకుసు మపంచకంబుచే నొప్పారు తృతీయగుచ్ఛము॥

క॥ శ్రీరంగనాయికానవ । నీరజసమపాదయుగము నేబూ
జింతున్ । శ్రీరంజిలురసమంజరి । సూరిస్తుతపారి
జాతసుమమంజరిగన్ ॥

